

ZPRÁVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Duben 2003

Ročník XIII

Číslo 4

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

OBSAH

Rozhovor měsíce

Jsem především manažerem1

Aktuality

Mezinárodní mise doporučila, jak dál
v ochraně unikátní šumavské přírody.....3

Vláda doporučí krajům, jak nakládat
s odpady.....4

Ministr Ambrozek navrhne vládě, aby ČR
aktivně chránila velryby5

22. zasedání Řídící rady Programu OSN
pro životní prostředí a 4. Globální
forum ministrů životního prostředí.....6

Příloha

Závěrečná zpráva o rozdělení finančních
prostředků na projekty nestátních
neziskových organizací pro rok 2003...I – XII

Konference

Kyjevská konference – nová etapa procesu
„Životní prostředí pro Evropu“11

Evropská unie

Evropská unie a ochrana ovzduší14

Ochrana životního prostředí v Evropské
unii prostřednictvím trestního práva.....15

Informujeme

Omezování environmentálně škodlivých
podpor – priorit OECD17

Představujeme

CD Zelená energie19

Bedník pro zdraví19

Důležité webové adresy II20

Ministr Libor Ambrozek, náměstek Ladislav Miko a ředitel Správy NP Šumava Ivan Žlábek na tiskové konferenci seznamující novináře s výsledky mezinárodní mise IUCN. K článku na str. 3.

Foto J. Plamínková

Jsem především manažerem

**Rozhovor Jany Plamínkové s Ing. Pavlem
Labounkem, náměstkem ministra a ředitelem
sekce politiky životního prostředí**

Na MŽP teď proběhly velké organizační změny, proto začnu již vlastně tradiční otázkou: co se ve vaší sekci změnilo a jaké odbory a oddělení pod vás nyní spadají?

V sekci politiky životního prostředí byl původně zařazen odbor strategií, který byl rozdělen na několik částí: „vzdělávání a výchova“ přešla pod odbor vnějších vztahů, IPPC pod paní náměstkyni Jiráskovou a zbývající část pod pana náměstka Novotného. Zde se vytvořila převážně ekonomická sekce, kam spadá odbor rozpočtu a odbor ekonomiky životního prostředí s výraznou návazností na Státní fond životního prostředí. A samozřejmě tu zůstávají i další odbory, jako je odbor environmentálních rizik, samostatné oddělení statistiky a nově vytvořený odbor dobrovolných nástrojů. Po rozdělení odboru strategií totiž část problematiky zabývající se dobrovolnými nástroji zůstala nezařazena, proto vzniklo nejprve oddělení a posléze sloučením s oddělením vědy a výzkumu i nový odbor dobrovolných nástrojů.

Mezi preventivní dobrovolné nástroje patří v současnosti ekologicky šetrné výrobky, environmentální systémy řízení, čistší produkce a dobrovolné dohody. Chystáte se toto spektrum ještě rozšířit, nebo je už považujete za dostatečné?

**22. duben
Den Země**

**Světový svátek
životního prostředí**

Agenda je už dnes obrovská a personálně tak málo zajištěná, že si nějaké rozšiřování v současné době nemůžeme dovolit. Nicméně sledujeme všechny moderní trendy, které umožní prosazení environmentálních zásad jak u výrobce, tak u spotřebitele. Myslím, že sledované spektrum je dostatečné, mimo-

chodem nedávno jsme byli na jednání Úřadu vlády pochváleni, jak je toto malé oddělení (dnes odbor) ve své činnosti daleko, a vím, že práce nynějšího odboru je vysoce ceněna i ze strany EU.

Jaké má vaše sekce před sebou nejdůležitější úkoly?

Každý odbor má své vlastní stěžejní úkoly. Pro odbor ekonomiky životního prostředí jde o rozpracování ekologické daňové reformy, na které už se dlouhodobě pracuje. Dále je důležitá příprava zákona o podpoře energie z obnovitelných zdrojů a za třetí administrativní zabezpečení projektů Joint Implementation. Jedná se o projekty vedoucí k dodatečnému snížení emisí skleníkových plynů. Jako stěžejní úkol vnímám metodické řízení a kontrolu Státního fondu životního prostředí. Snažil jsem se zlepšit vztahy mezi Fondem a ministerstvem, protože komunikace mezi nimi nefungovala vždy tak jako teď. To se povedlo a není to jen tím, že jsme upravili statut a jednací řád Fondu, ale především názorovou shodou se současným ředitelem Fondu. Spolupráce se rozbíhá velice dobře.

V čem jsou hlavní problémy s Fondem?

Státní fond životního prostředí procházel za dobu svého působení určitým vývojem v poskytování podpor. V minulém období ale došlo k tomu, že výše podpor překročila rámec možností Fondu. V letošním roce jsme proto v určitém bodě zlomu, kdy Fond řeší otázku strategie financování na příští období. To je nyní naše stěžejní práce, na které spolupracujeme jak s externími odborníky, tak s kolegy ze SFŽP, abychom nastavili optimální model financování a fungování Fondu do budoucnosti. Je to dost těžká práce, protože všichni si zvykli na určitý režim financování, který jsme nuceni zásadně změnit.

Proč ale chcete ten režim měnit?

Vzhledem k současné ekonomické situaci Fondu nám nic jiného nezbyvá. Hodláme profinancovat potřeby SFŽP cizími zdroji, nastavit určitý model úhrady závazků z minulého období a mít k dispozici potřebný objem finančních prostředků na nové žádosti. Je to celkem složité, ale jednoduše řečeno Fond bude mít u finanční instituce otevřen úvěrový rámec, kterým v případě potřeby pokryje závazky v daném období. Naproti tomu bude neustále držet depozita ve stanovené výši. Snažíme se především o to, aby Fond mohl dále plnit svůj úkol - podporovat ochranu životního prostředí. Pro letošní rok máme nachystáno zatím asi 500 milionů korun, což je naprosté minimum ve vztahu k minulým letům, nicméně nastavením nového modelu financování umožníme Fondu poskytovat žadatelům 3 až 3,5

miliardy korun ročně a činnost SFŽP nebude zásadním způsobem utlumena.

Proč zdroje Fondu tak najednou vyschly? To už znečišťovatelé přestali znečišťovat a tím i platit do Fondu?

Ne. Zdroje příjmů Fondu se sice snižují, což je pochopitelné (čím více prostředků vložíme do ochrany životního prostředí, tím menší poplatky za znečištění vybereme, vzhledem k předpokládaným ekologickým efektům), ale problém je především v tom, že v minulých dvou letech poskytoval Fond finanční prostředky výrazně nad své možnosti ve vztahu k příjmům daného období. To znamená, že nyní má Fond značné závazky splatné v převážné míře právě v letošním roce.

Odkud chcete ty dodatečné prostředky vzít? Od komerčních bank?

Ano, uvažujeme o možnosti profinancování prostřednictvím komerčních bank. Je to způsob, který nám pomůže zajistit fungování Fondu do budoucnosti. SFŽP je totiž pro banky, vzhledem k pravidelným příjmům, značně výši depozit a dalším okolnostem, velice bonitní a dobrý klient a myslím, že nabídky bank mohou být velice výhodné.

V minulých letech Fond financoval z největší části Státní program na podporu úspor energie a obnovitelných zdrojů, který byl sice slovně podporován, ale vždy se na něj dávalo méně peněz, než činily původní velkolepé záměry. Neohroží se toto financování v situaci, kdy také rozpočet České energetické agentury dramaticky poklesl?

Co se týče Státního programu, bude i nadále Fondem financován, nicméně prostředky, které jsou pravidelně každým rokem žádány od státního rozpočtu, nedostáváme. Vzhledem k ČEA financování ohroženo nebude především proto, že nebylo nikdy výrazné, v podstatě se jednalo o cca necelých deset milionů korun ročně.

Jak ovlivní současný stav Fondu jeho činnost coby implementační agentury pro fondy EU?

Nová strategie financování zaručí dostatečnou likviditu Fondu a tím i prostředky nutné pro kofinancování projektů finančně podporovaných z fondů EU.

Od počátku roku 2003 měl začít fungovat nový model pro vyřizování žádostí fyzických osob, které by se měly vyřizovat zpětně a s menšími byrokratickými průtahy. Najelo se na tento model? A jak funguje?

Ano, tento model byl již zaveden. Jak bude fungovat, se ukáže v blízké době, zatím je odezva příznivá. Zjednodušení administrativy spočívá v tom, že žadatelé budou moci žádat o podporu na již realizované akce, které budou zpětně na základě předložených faktur uhrazeny Fondem.

Budou se rušit regionální pracoviště Fondu?

Nebudou. Naopak jsou rozšířeny jejich pravomoci a kompetence, jako např. přijímání žádostí fyzických osob, plnění funkce informačního centra a zčásti i provádění dohlídkové činnosti u realizovaných projektů podporovaných Fondem. Je to jedno z opatření zavedených ředitelem Fondu Ing. Andrejem Mudrayem, která povedou ke zjednodušení fungování a k zefektivnění činnosti Fondu.

Počítá se i nadále s financováním typu 40 % dotace, 40 % půjčka a 20 % vlastní zdroje žadatele?

Struktura podpory je závislá na typu programu a žadateli (např. obec, podnikatel), u nepodnikatelských subjektů se v současné době pohybuje od 50 do 80 % rozpočtových nákladů. Financování 40 % dotace, 40 % půjčka, 20 % vlastní zdroje je nadále využíváno u programů 3.1 – Program péče o přírodní prostředí. Některé podprogramy z tohoto programu jsou podporovány až do výše 100 %. U programu 4.2 – Program na podporu využití a zneškodnění odpadů – je Vámi zmíněná struktura také zachována u nepodnikatelských subjektů. Dále u některých programů např. 4.1 – Program podpory uzavírání starých skládek – dosahuje výše podpory 50 % dotace a 30 % půjčky.

Jak pokračují práce na ekologické daňové reformě?

Byla obnovena činnost meziresortní pracovní skupiny k této problematice. V této skupině jsou zastoupeni odborníci všech dotčených resortů, kteří pracují na koncepčním materiálu, který by měl být předlo-

žen vládě koncem roku 2003. Základním principem ekologické daňové reformy bude zavedení spotřebních daní z tuhých paliv a z elektrické energie a navýšení sazeb spotřebních daní z uhlovodíkových paliv, které by bylo současně kompenzováno snížením jiných daní či plošných sazeb.

Do vaší sekce patří i odbor environmentálních rizik. Co považujete za nejvýznamnější environmentální rizika?

Za nejvýznamnější environmentální rizika považuji úniky škodlivých látek do ovzduší v důsledku výroby nebo používání chemických látek, dále znečištění ovzduší díky dopravě a spalování odpadů a v neposlední řadě používání pesticidů v zemědělství.

V případě potřeby by vám určitě více odborných informací poskytli kolegové z mé sekce, já se cítím být především manažerem, pro kterého je nejdůležitější, aby celý tým (sekce) měl co možná nejlepší pracovní podmínky a byli jsme schopni řádně plnit zadané úkoly.

Děkuji za rozhovor.

6. 3. 2003

Mezinárodní mise doporučila, jak dál v ochraně unikátní šumavské přírody

Mezinárodní mise Světového svazu ochrany přírody (IUCN), která na pozvání Ministerstva životního prostředí navštívila v září loňského roku Národní park Šumava, doporučila výrazné změny v managementu tohoto chráněného území. Zároveň vyzdvihla jedinečnost šumavské přírody ve středoevropském kontextu. Mezinárodní experti také kladně hodnotili zastoupení jednotlivých subjektů i přípravu české strany – jak podklady správy národního parku, tak nevládních ekologických organizací.

Mise potvrdila názory velké části odborné veřejnosti k současnému hospodaření v národním parku a doporučila následující klíčová opatření:

- Zlepšit komunikaci národního parku s obcemi, ekologickými organizacemi a širokou veřejností a změnit složení a fungování Rady národního parku včetně zajištění její doposud chybějící nezávislosti na správě národního parku.
- Upravit zonaci národního parku tak, aby první – tedy nejcennější – zóna byla tvořena maximálně deseti velkými kompaktními bloky (v současné době je rozdělena na 135 fragmentů, v části z nich správa národního parku aktivně kácí kůrovcem napadené stromy).
- Postupně zajistit v souladu s kritérii Světového svazu ochrany přírody bezzásahový režim v této první zóně, aby zde mohly probíhat přírodní procesy – mezi které zpráva řadí i působení kůrovce. Toto doporučení platí pro případ, že česká strana bude mít zájem na zachování stávající kategorie národního parku (spadá do kategorie 2) podle kritérií IUCN.
- Obklopit první zónu nárazníkovým pásmem, ve kterém se bude proti kůrovci aktivně a včas zasahovat, aby se nemohl šířit do hospodářských lesů.

- Vytvořit základ nového systému zonace během tří až pěti let.

- Regulovat stavy spárkaté zvěře tak, aby škody na mladých stromcích v prvních zónách byly co nejvíce eliminovány.

- Ustavit společnou česko-německou komisi, která bude řešit a konzultovat konkrétní problémy Národního parku Šumava i Národního parku Bavorský les jako jednoho přírodního celku.

Mise také upozornila, že při stávajícím režimu Šumavský národní park nesplňuje mezinárodní kritéria IUCN pro kategorii 2. Zpráva ale striktně doporučuje zachovat statut národního parku podle české legislativy, aby nedošlo k ohrožení unikátních přírodních hodnot.

Ministerstvo životního prostředí nyní zpracovává návrh postupu při další péči o Šumavský národní park a doporučení mezinárodních expertů v něm zohlední. Část těchto doporučení bude realizována již v tomto roce.

Česká i anglická verze zprávy jsou k dispozici na webových stránkách MŽP: www.env.cz, v rubrice Aktuality.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Vláda doporučí krajům, jak nakládat s odpady

Ministerstvo životního prostředí navrhuje: zásadně zvýšit využívání odpadů, nepodporovat výstavbu spaloven komunálního odpadu a skládek odpadů ze státních prostředků a změnit zadání POH ČR v zákoně o odpadech.

Jednáním se zástupci ekologických organizací dne 14. 2. 2003 dokončilo ministerstvo životního prostředí vypořádání připomínek k návrhu Plánu odpadového hospodářství ČR (POH ČR). Návrh, který Libor Ambrozek předložil k dalšímu projednání Legislativní radě vlády, obsahuje velmi ambiciózní cíle v oblasti využívání odpadů, nedoporučuje stavbu spaloven komunálního odpadu a skládek odpadů ze státních prostředků a zavazuje MŽP k vypracování sektorových plánů pro významné skupiny odpadů – například nebezpečné odpady, komunální odpady, odpady ze zdravotnictví, odpady z obalů, odpady s obsahem PVC či odpady ze živelných pohrom.

POH ČR – závazný návod pro kraje

Zákonem určená nestandardní forma vládního nařízení neumožňuje přijetí obsáhlého a podrobného strategického dokumentu (*viz rozhovor s náměstkyní I. Jiráskovou v minulém čísle Zpravodaje, pozn. red.*). MŽP proto také předkládá vládě návrh novely zákona o odpadech. Na základě nové právní úpravy bude POH ČR v příštím roce aktualizován a rozšířen. Odbornou přípravu v souvislosti s přijetím nových evropských směrnic zahájilo MŽP již nyní.

Nařízení vlády o Plánu odpadového hospodářství ČR poskytne krajům závazný návod pro přípravu plánů odpadového hospodářství kraje. Zpracování krajských POH bude zahájeno již v tomto roce.

Za klíčová ekologická opatření v pracovní verzi návrhu POH ČR považuje MŽP dosáhnout zvýšení celkového využívání odpadů na 55 % do roku 2012 s prioritou recyklace (vztaheno k produkci odpadů v roce 2001), neposkytovat státní prostředky na výstavbu spaloven komunálního odpadu a skládek odpadů, závazek vypracovat sektorové plány pro různé skupiny odpadů. Například sektorový plán ČR pro odpady ze zdravotnictví zohlední možnosti zavádění nových ekologických technologií pro odstranění nebezpečných vlastností zdravotnických odpadů. MŽP vládě doporučí, aby součástí Plánu bylo také dosažení 50% míry materiálového využití komunálního odpadu v roce 2010.

Aktualizace POH již příští rok

Přípravu POH ČR provázely legislativně technické nejasnosti. Na základě schváleného poslaneckého pozměňovacího návrhu k zákonu o odpadech dostalo MŽP ve srovnání s jinými evropskými zeměmi velmi nestandardní zadání – připravit POH ČR ve formě vládního nařízení. MŽP však považuje za nezbytné, aby POH ČR měl charakter standardního koncepčního dokumentu a mohly tak být uplatněny prvky strategického plánování. Dosavadní právní forma POH ČR toto neumožňuje, a proto muselo MŽP svou představu na základě legislativně

technických připomínek ostatních resortů a krajů přepracovat do podoby stručné přílohy nařízení vlády. Proto MŽP předkládá vládě novelu zákona o odpadech, která umožní napříště schvalovat POH ČR formou usnesení. Aktualizaci POH ČR předpokládá ministerstvo již v příštím roce v souvislosti s přijímáním nové právní úpravy a strategických záměrů v EU i ČR.

V rámci vnějšího připomínkového řízení k návrhu POH ČR bylo vzneseno a vypořádáno 1119 věcných připomínek (z toho 789 zásadních), které zaslaly ministerstva, kraje, průmyslové svazy, neziskové organizace, a dalších 860 podnětů od občanů a NNO. Ministr životního prostředí na jednání 14. 2. poděkoval přítomným zástupcům ekologických organizací za množství kvalitně připravených a přínosných připomínek a potvrdil, že nejpodstatnější z nich byly do návrhu POH ČR zapracovány.

Při přípravě a financování projektů odpadového hospodářství plán doporučuje preferovat projekty infrastruktury pro odvozný (pytlový) systém sběru tříděného komunálního odpadu před ostatními projekty nakládání s odpadem.

Způsob nakládání s komunálním odpadem POH ČR ponechává v souladu se zákonem o odpadech plně v působnosti obcí. Ty se mohou rozhodnout, jaký systém třídění je vzhledem k jejich specifickým podmínkám nejvýhodnější. Obce tuto možnost využívají již v současné době, některé preferují kontejnerový, jiné pytlový sběr komunálního odpadu.

Základní cíle stanovené v POH ČR:

- nepodporovat výstavbu spaloven komunálního odpadu ze státních prostředků;
- nepodporovat výstavbu nových skládek odpadů ze státních prostředků.

Využívání odpadů celkem:

zvýšit celkové využívání odpadů na 55 % do roku 2012 s prioritou recyklace, vztaheno k produkci odpadů v roce 2001.

Využívání stavebních odpadů:

dosáhnout využívání 50 % (75 %) hmotnosti vznikajících stavebních a demoličních odpadů do 31. prosince 2005 (2012).

Skládkování:

snížit hmotnostní podíl odpadů ukládaných na skládky o 20 % do roku 2010 ve srovnání s rokem 2000 s výhledem dalšího postupného snižování.

Pneumatiky:

zvýšovat zpětný odběr odpadních pneumatik na 60 % (80 %) hmotnostních z ročního množství uvedeného na trh do roku 2006 (2012), s cílem jejich využití s upřednostněním materiálového využití.

Akumulátory, baterie:

zajistit využívání s upřednostněním recyklace použitých olověných akumulátorů z 85 % (95 %) hmotnostních z ročního množství uvedeného na trh do roku 2005 (2012); dosáhnout u použitých průmyslových Ni-Cd akumulátorů úplného využití kovové substance do 31. prosince 2005 a u použitých přenosných baterií dosáhnout úrovně sběru v množství 100 g na obyvatele do roku 2006, z toho materiálově využívat 50 %.

Oleje:

zajistit využití 38 % (50 %) hmotnostních z ročního množství olejů uvedeného na trh do roku 2006 (2012) a dále zvyšovat množství zpětně odebraných použitých odpadních olejů.

Autovraky:

zvyšovat zpracování všech autovraků vozidel kategorie M1 a N1 a tříkolových motorových vozidel s výjimkou motorových tříkolek s cílem nejpozději od 1. ledna 2006 (2015) opětovně používat a využívat nejméně v míře 85 % (95 %) průměrné hmotnosti všech autovraků převzatých za kalendářní rok a opětovně používat a materiálově využívat v míře nejméně 80 % (85 %) průměrné hmotnosti všech autovraků převzatých za kalendářní rok, s výjimkou vozidel vyrobených před 1. lednem 1980, pro které je míra opětovného použití a využití stanovena na 75 % a míra opětovného použití a materiálového využití na 70 % jejich průměrné hmotnosti.

Biologicky rozložitelné odpady ukládané na skládky:

snížovat podíl biologicky rozložitelných komunálních odpadů (dále jen „BRKO“) ukládaných na skládky tak, aby tento podíl činil v roce 2010 nejvíce 75 % hmotnostních, v roce 2013 nejvíce 50 % hmotnostních, výhledově v roce 2020 nejvíce 35 % hmotnostních, z celkového množství BRKO vzniklého v roce 1995.

Vyřazená elektrická a elektronická zařízení:

- a) zvýšit úroveň sběru tříděných vyřazených elektrických a elektronických zařízení na 4 kg na osobu za rok z domácností do 31. prosince 2006
- b) zvýšit zpětný odběr použitých elektrických a elektronických spotřebičů a zařízení s tím, že nejpo-

Obce samy rozhodují, jaký systém třídění je pro ně nejvýhodnější.
Foto: J. Plamínková

zději do 31. prosince 2006 bude u následujících toků odpadů odevzdaných do zpracovatelských zařízení dosaženo těchto uvedených cílů:

1. u velkých domácích spotřebičů a automatických výdejních stojanů bude využito minimálně 80 % průměrné hmotnosti použitého spotřebiče a materiály, látky a součásti z nich budou opakovaně použity nebo recyklovány v rozsahu minimálně 75 % průměrné hmotnosti spotřebiče;
2. u zařízení informační a komunikační technologie a spotřebitelských zařízení bude využito minimálně 75 % průměrné hmotnosti použitého spotřebiče a materiály, látky a součásti z nich budou opakovaně použity nebo recyklovány v rozsahu minimálně 65 % průměrné hmotnosti spotřebiče;
3. u malých domácích spotřebičů, osvětlovacích zařízení, elektrických a elektronických nástrojů, hraček a přístrojů pro monitorování a regulaci bude využito minimálně 70 % průměrné hmotnosti použitého spotřebiče a materiály, látky a součásti z nich budou opakovaně použity nebo recyklovány v rozsahu minimálně 50 % průměrné hmotnosti použitého spotřebiče;
4. materiály, látky a součásti z výbojek a zářivek budou opakovaně použity nebo recyklovány v rozsahu minimálně 80 % hmotnosti použitého spotřebiče.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Ministr Ambrozek navrhne vládě, aby Česká republika aktivně chránila velryby

Návrh na přistoupení České republiky k mezinárodní Úmluvě o regulaci velrybářství připravuje pro vládu ministr životního prostředí Libor Ambrozek. Pokud se podaří připravit podklady dostatečně rychle a vláda návrh schválí, mohla by naše republika přistoupit k Úmluvě ještě před jejím letošním květnovým zasedáním.

„Naše odpovědnost nekončí hranicemi republiky, a proto navrhnu vládě, aby naše země přistoupila k Úmluvě o regulaci velrybářství. Považuji to za jasný

signál, že Česká republika má skutečný zájem na zachování světového přírodního bohatství,“ dodává ke své iniciativě ministr životního prostředí.

Moratorium na lov velryb Česká republika podporuje už nyní – je u nás zakázáno obchodování s velrybími produkty v souladu s Úmluvou o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES).

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

22. zasedání Řídící rady Programu OSN pro životní prostředí a 4. Globální fórum ministrů životního prostředí

Ve dnech 3. – 7. února 2003 proběhlo v keňském hlavním městě Nairobi pravidelné 22. zasedání Řídící rady Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) a 4. Globální fórum ministrů životního prostředí.

UNEP, sídlící v Nairobi, byl založen v r. 1972 jako program, který řídí a koordinuje světové a regionální akce na ochranu životního prostředí, vyhodnocuje stav životního prostředí a navrhuje opatření na jeho zlepšení. Po Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED) v r. 1992 v Rio de Janeiru se stal UNEP zodpovědným za plnění cílů environmentálního pilíře udržitelného rozvoje a jeho respektování ostatními dvěma pilíři, ekonomickým a sociálním. Úlohou UNEP je rovněž zajištění maximální politické podpory pro integraci požadavků ochrany životního prostředí do sektorových politik v celosvětovém, regionálním a národním měřítku. Proto se od r. 2000 zároveň se zasedáními Řídící rady konají Globální fóra ministrů životního prostředí.

Nejvyšším orgánem UNEP je Řídící rada (ŘR), která schvaluje program činnosti a jeho financování na dvouleté období. Radu tvoří 58 členských zemí, volených Valným shromážděním OSN na základě rovnoměrného geografického zastoupení. Je v ní i 6 zemí východoevropského regionu OSN. Česká republika je členkou Řídící rady na období 2002 – 2005. **Globální fórum ministrů životního prostředí (GMEF),** poprvé se svolané v r. 2000, představuje **nejvyšší politické setkání vedoucích představitelů tohoto resortu** svolávané každoročně k projednávání nejožehavějších otázek.

Rozpracování závěrů z Johannesburgu

Hlavním tématem letošních jednání bylo **rozpracování závěrů Světového summitu o udržitelném rozvoji (WSSD), tj. Implementačního plánu a Johannesburgské deklarace** o udržitelném rozvoji, na podmínky environmentálního pilíře udržitelného rozvoje, tedy v kompetenci UNEP.

Zasedání ŘR přijalo více než dvacet rozhodnutí, týkajících se hlavních oblastí ochrany životního prostředí v úzké spojitosti s prosazováním udržitelného rozvoje.

V oblasti **včasného varování, hodnocení a monitorování stavu životního prostředí** byly podpořeny snahy o posílení vědecké základny, umožňující kvalifikované hodnocení možných rizik pro životní prostředí a zdraví obyvatelstva. Vlády, mezivládní organizace, nevládní organizace a vědecké instituce byly vyzvány koordinovaně participovat na vyhodnocování potřeb ve vztahu k životnímu prostředí a k probíhajícím a možným budoucím environmentálním změnám, aby mohl výkonný ředitel UNEP připravit pro 8. zvláštní zasedání ŘR / 5. GMEF v březnu 2004 ucelenou zprávu s návrhy efektivních opatření.

V tomto kontextu bylo doporučeno vydávat každoročně průběžné zprávy o plnění doporučení Globálního výhledu životního prostředí (viz GEO-3 z r. 2002) a pak připravovat ucelený Globální výhled životního prostředí každých pět let, tj. další v r. 2007. Státy by

měly podporovat subregionální integrované vyhodnocovací procesy životního prostředí, včetně zpracování regionálních, subregionálních a národních výhledů životního prostředí, včetně mořského životního prostředí, se zaměřením na včasné varování před environmentálními riziky.

Konflikty a životní prostředí

Vzhledem k negativním zkušenostem z konfliktních situací v jednotlivých částech světa, které vedou mj. k drastické degradaci životního prostředí (viz např. válečné a ozbrojené operace na Balkáně, konflikty v řadě rozvojových zemí) a ke zhoršování zdravotních, sociálních a ekonomických podmínek života obyvatelstva, věnovala ŘR pozornost **postkonfliktnímu posuzování životního prostředí**. Bylo schváleno vytvoření oddělení UNEP pro vyhodnocování stavu životního prostředí po konfliktních situacích. Vlády byly vyzvány podporovat vyhodnocování stavu životního prostředí, podílet se na obnově území a životního prostředí, postiženého konfliktními situacemi. Během jednání ve Výboru OSN pro odzbrojení v Ženevě koncem února 2003 výkonný ředitel UNEP K. Töpfer dokonce navrhl, aby ke smlouvám, které mají vztah k odzbrojení, otázkám bezpečnosti, válečným konfliktům, byly přijaty doplňkové protokoly, které zavazují smluvní strany se vyvarovat při vojenských a bezpečnostních operacích kroků, které by ohrožovaly životní prostředí a zdraví obyvatel.

Voda – základ života

Podobně jako na WSSD byla velká pozornost věnována úloze UNEP při **řešení problematiky vod**. Bylo oceněno založení Střediska spolupráce UNEP pro otázky vody a životního prostředí v Kodani a přijetí nového pracovního plánu Globálního monitorovacího systému životního prostředí/Programu hodnocení kvality vody v Kanadě. Členské státy byly vyzvány k plnění příslušných částí Implementačního plánu WSSD a iniciativy generálního tajemníka OSN WEHAB (voda, energie, zdraví, zemědělství, biologická rozmanitost), jejichž cílem je prosazování integrovaného řízení vodních zdrojů a ochrana ekosystémů. Vyspělé státy by měly pomáhat především rozvojovým zemím a některým zemím s přechodnou ekonomikou vypracovat a implementovat regionální a národní strategie, plány a programy integrovaného řízení povodí a nakládání s povrchovými a podzemními vodami. Do r. 2005 bude provedeno vyhodnocení vodní politiky a strategie UNEP.

Zasedání ŘR se soustředilo na zajištění plnění Globálního programu akcí na ochranu mořského životního prostředí před negativními důsledky činností na souši (GPA, 2002 – 2006), který byl přijat v prosinci 2001 na jednání v Montrealu a který řídí Koordinační úřad v nizozemském Haagu. Cílem programu je propojení

Vedoucí České delegace Libor Ambrozek vystoupil na ministerských konzultacích.

aktivit v oblasti ochrany kvality vod, pobřežních zón a mořského životního prostředí, prosazování principu integrovaného řízení pobřežních zón a povodí řek, uplatňování komplexního přístupu k otázkám sanitárních služeb, včetně sběru městských odpadních vod, jejich čištění a znovuvyužití. UNEP vypracuje základní principy pro praktickou metodiku o nakládání s městskými odpadními vodami do r. 2005 a zorganizuje regionální konzultace k vypracování emisních cílů v oblasti vod a k prosazení partnerství s mezinárodními finančními institucemi, nevládními organizacemi, soukromým sektorem a dalšími hlavními skupinami při plnění GPA.

Udržitelný rozvoj moří

Jednání nejvyššího orgánu UNEP posoudilo i strategie udržitelného rozvoje regionálních moří, které zohledňují výsledky WSSD a vyžadují i aktivní zapojení donorů (projekty rozvojové pomoci, vysílání expertů). Zajímavými jsou tzv. twinningové dohody mezi jednotlivými úmluvami na ochranu regionálních moří, jako např. mezi Nairobskou úmluvou o řízení ochrany a rozvoje mořského a pobřežního životního prostředí v oblasti východní Afriky a Úmluvou na ochranu mořského životního prostředí oblasti Baltského moře.

Velmi aktuální projednávanou otázkou ve světle nedávné havárie tankeru Prestige u španělského pobřeží byla **bezpečnost na moři a ochrana mořského životního prostředí před znečištěním z havárií**. ŘR podpořila vytvoření společného fóra Mezinárodní námořní organizace (IMO, jejíž smluvní stranou je i ČR) a UNEP pro řešení naléhavého problému znečištění mořského životního prostředí. UNEP vyzval IMO provést revizi mezinárodních pravidel pro provoz tankerů (doba životnosti, bezpečnostní opatření, zajištění nákladů před haváriemi apod.) a zvážit vytvoření dodatečného fondu na kompenzaci škod obětem ropného znečištění, jakož i škod na životním prostředí přijetím protokolu během nadcházející diplomatické konference IMO v květnu 2003.

Změny klimatu a atmosféry

Tradičně je na vrcholných environmentálních jednáních věnována pozornost i problematice změny klimatu a atmosféry, i když aktivity v této oblasti jsou většinou koordinovány velmi autonomními mezinárodními smlouvami, především Rámcovou úmluvou OSN

o změně klimatu (UNFCCC). V rámci rozpracování závěrů Dillíské ministerské deklarace o změně klimatu a udržitelném rozvoji z listopadu 2002 a Marrákešských dohod z listopadu 2001 je UNEP připraven převzít část zodpovědnosti za realizaci Světového klimatického programu a Agendy změny klimatu především v zájmu pomoci rozvojovým zemím. UNEP se soustředí na otázky změny klimatu a jejich vztah k vodám, biologické rozmanitosti, zemědělství, řízení pobřežních zón a zdraví, kde by však nemělo docházet k vzájemnému soupeření a překrývání aktivit. UNEP vyzval vlády přispět podle svých možností do Třetího doplnění příslušného svěřeneckého fondu GEF a vytvořeného zvláštního Fondu klimatické změny, do Fondu nejméně vyspělých zemí, do Fondu přizpůsobení se klimatické změně v souladu s Marrákešskými dohodami a poskytovat potřebnou finanční, technickou a vědeckou podporu Mezinárodnímu panelu o klimatické změně v zájmu úspěšného zvládnutí Čtvrtého hodnocení. Zároveň ŘR apelovala na země, které tak dosud neučinily, aby ratifikovaly Kjótský protokol k UNFCCC.

Jednalo se o chemických látkách

Vzhledem ke globálním kompetencím UNEP zaujaly přední místo v jednání ŘR UNEP/GMEF **chemické látky**.

ŘR vyzvala státy, aby v souladu s doporučeními Implementačního plánu WSSD ratifikovaly důležité nové smlouvy v oblasti nakládání s chemickými látkami, jako jsou **Rotterdamská úmluva** o postupu předchozího souhlasu v mezinárodním obchodu s některými nebezpečnými chemickými látkami a přípravky na ochranu rostlin z r. 1998 a **Stockholmská úmluva** o persistentních organických polutantech z r. 2001, aby mohly vstoupit v platnost v r. 2003, resp. v r. 2004. Česká republika předala ratifikační listiny k Rotterdamské úmluvě již 12. června 2000 a ke Stockholmské 6. srpna 2002. Globální fond životního prostředí (GEF) převzal úlohu finančního mechanismu pro podporu implementace Stockholmské smlouvy především v rozvojových zemích a v zemích s přechodnou ekonomikou. V několika středoevropských zemích včetně ČR se nyní realizuje takový projekt s podporou GEF.

V návaznosti na Implementační plán WSSD byly požádány vlády, aby ukončily ve svých zemích **používání olova v benzínu** a vyřadily barviva, obsahující olovo, a další zdroje, které by mohly ohrozit lidské zdraví, především děti, a posílily monitoring a kontrolu používání olova.

Podle § 23 Implementačního plánu WSSD mají státy do r. 2020 vyrábět a používat chemické látky způsobem, který by minimalizoval negativní vlivy na lidské zdraví a životní prostředí, využívat transparentních procedur vyhodnocování rizik a vědecky podložené způsoby zvládání rizik při uplatňování principu předběžné opatrnosti. UNEP do r. 2005 vypracuje **strategický přístup k nakládání s chemickými látkami**. Rozsah strategického přístupu musí být jasně definován, aby zohlednil ekonomické, sociální a environmentální aspekty v kontextu prosazování udržitelného rozvoje. Výkonný ředitel UNEP předloží návrh prvnímu přípravnému zasedání, na němž by měly spolupracovat všechny vlády a příslušné mezinárodní organizace

a další zájmové skupiny. V r. 2006 se bude oficiálnímu přijetí strategického dokumentu věnovat 9. zvláštní zasedání ŘR UNEP/ 7. GMEF.

Citlivou otázkou během nairobského jednání se stal **problém rtuti**. ŘR UNEP požádala státy, aby přijaly na národní, regionální a globální úrovni opatření, krátkodobá i dlouhodobá, k ochraně lidského zdraví a životního prostředí před negativními vlivy rtuti. UNEP bude spolupracovat v této oblasti především s Mezivládním fórem pro chemickou bezpečnost, Meziorganizačním programem pro šetrné zacházení s chemickými látkami a sekretariáty příslušných mezinárodních smluv, aby nedocházelo ke zdvojení aktivit. Především Norsku a členským zemím EU se nepodařilo prosadit zahájení sjednání nové mezinárodní úmluvy o rtuti, většina států upřednostnila ošetřit problém rtuti v rámci stávajících struktur a mezinárodních právních mechanismů (např. v budoucnu jako nový dodatek ke Stockholmské úmluvě). Byl přijat Program UNEP pro mezinárodní akce k problematice rtuti.

Udržitelná výroba a spotřeba

Jednou z priorit UNEP je **prosazování vzorců udržitelné spotřeby a výroby**, tak jak to vyplývá z § 14 Implementačního plánu WSSD. ŘR rozhodla o posílení programů na zvýšení eko-efektivnosti, čistší produkce, vzorců spotřeby a výroby, transferu environmentálně šetrných technologií do rozvojových zemí a do zemí s přechodnou ekonomikou, o podpoře iniciativ na podporu zodpovědnosti společností, zvyšování informovanosti a povědomí spotřebitelů.

UNEP bude hrát vedoucí úlohu při zpracování desetiletého rámčového programu na podporu regionálních a národních iniciativ na urychlení přechodu k udržitelným vzorcům spotřeby a výroby v souladu s § 15 Implementačního plánu WSSD a informuje o pokroku v této oblasti 9. zvláštní zasedání ŘR UNEP /GMEF v r. 2006. V tomto směru bude nutné aktivní zapojení podnikatelské a průmyslové sféry v zájmu zajištění jejich větší sociální a environmentální zodpovědnosti. Vlády mají prosazovat integrování environmentálních hledisek do sektorových politik a zdůrazňovat podpůrné úlohy partnerství mezi hlavními hráči, včetně podnikatelské sféry. UNEP ve spolupráci s členskými státy vypracuje návrh budoucích směrnic pro spolupráci s podnikatelskou a průmyslovou sférou.

Česká republika má v této oblasti relativně dobré zkušenosti (čistší produkce, environmentální management a audit apod.), které v rámci systému rozvojové pomoci nebo i na komerčním základě může vyvážet do rozvojových zemí a zemí s přechodnou ekonomikou.

Důležitá prevence

ŘR obrátila pozornost i na další **zlepšení prevence proti mimořádným událostem v životním prostředí, zlepšení připravenosti, vyhodnocování, reagování a zmírňování škod, způsobených nejen přírodními katastrofami, ale i průmyslovými haváriemi**. ŘR kladně hodnotila činnost Společného oddělení životního prostředí UNEP a Úřadu pro koordinaci humanitárních záležitostí se sídlem v Ženevě, prosazování integrovaného přístupu k prevenci, připravenosti a reagování na environmentální mimořádné události jako podpory udržitelného rozvoje. Doporučila vládám realizovat a zlepšovat preventivní opatření

včetně politických rozhodnutí, budovat příslušné kapacity na všech úrovních, přijímat společná opatření na regionální, subregionální úrovni a na dvoustranném základě. Vyzvala vlády přispívat do Všeobecného svěřeneckého fondu na odstraňování mimořádných událostí, ohrožujících životní prostředí. UNEP provede ve spolupráci se smluvními stranami pravidelnou revizi Strategického rámce pro mimořádnou prevenci, připravenost, vyhodnocování, zmírňování a reakci a pro usnadnění plnění jejího Akčního programu.

Pomoc pro Afriku

V souladu s hlavou VIII Implementačního plánu WSSD a příslušnými rezolucemi VS OSN ŘR vyzvala mezinárodní společenství k **prioritní pomoci africkému kontinentu** v oblasti životního prostředí, jako součásti udržitelného rozvoje. Vhodným nástrojem pro to je implementace **Nového partnerství pro africký rozvoj** (NEPAD), pomoc při přípravě environmentálních iniciativ v rámci NEPAD, m.j. vypracování každoročních hodnocení životního prostředí Afriky a vybudování Africké informační sítě životního prostředí. Bude posílena úloha UNEP ve spolupráci s UNDP při implementaci NEPAD a závěrů Africké konference ministrů životního prostředí při prosazování většího chápání spojení mezi chudobou a životním prostředím a integrování environmentálních požadavků do politických rozhodnutí afrických zemí a do jejich sektorových politik. Mezinárodní společenství bylo vyzváno pomoci africkým zemím při vypracování strategií udržitelného rozvoje, strategií ochrany životního prostředí, při prosazování posuzování vlivů na životní prostředí včetně jeho strategických dimenzí.

Tato doporučení by měla zohlednit Koncepci zahraniční rozvojové pomoci České republiky a jednotlivé resorty podílející se na její realizaci. Evropská unie pokládá africký kontinent za prioritní oblast v rámci svého systému mnohostranné a bilaterální rozvojové a humanitární pomoci. ČR jako budoucí členský stát EU a členský stát OECD tuto skutečnost musí reflektovat ve své praktické činnosti.

Další témata

ŘR také diskutovala otázky **udržitelného rozvoje v Arktidě** (oblast vod, změny klimatu, biologická rozmanitost, znečištění), implementaci Bruselské deklarace a **Programu akcí na pomoc nejméně vyspělým zemím** v letech 2001 – 2010 a **pomoc malým rozvíjejícím se ostrovním státům** v kontextu nejen WSSD, ale i revize Barbadoského programu akcí na podporu udržitelného rozvoje malých ostrovních států se zvláštním důrazem na změnu klimatu a problematiku vod.

ŘR doporučila posílit úlohu UNEP v **problematice lesů** v souladu s výsledky 2. zasedání Fóra OSN o lesích z března 2002. UNEP bude hrát úlohu při pomoci zemím s malou rozlohou lesů při zpracování strategií obnovy a ochrany lesů v rámci tzv. Teheránského procesu (posílení institucionálních kapacit v zemích s malou rozlohou lesů).

UNEP v nadcházejícím období posílí regionální aktivity a spolupráci s regionálními hospodářskými organizacemi, **především v takových oblastech, jako jsou budování kapacit a transfer environmentálně šetrných technologií, vytvoření partnerství**

Ministr Ambrozek společně s keňským náměstkem ministra školství F. Gumoem ve škole v Dagoretti.

s ostatními institucemi OSN a rozvojovými bankami. Výkonný ředitel UNEP ve spolupráci s UNDP, GEF a dalšími organizacemi zpracuje **mezivládní strategický plán pro podporu technologií a budování kapacit** a předloží ho ke schválení 8. zvláštnímu zasedání ŘR UNEP/GMEF v r. 2004.

Značná pozornost byla na jednání ŘR věnována **vztahu životního prostředí a kulturní rozmanitosti** a ekoturistice. UNEP společně s UNESCO zpracují zprávu o současném stavu a možném budoucím vývoji životního prostředí a kulturní rozmanitosti, se zvláštním zřetelem na prosperitu lidské společnosti, a předloží výsledek 23. zasedání ŘR UNEP v r. 2005.

Na únorovém jednání ŘR zaujalo přední místo posouzení plnění rezoluce VS OSN č. 57/251 o Zprávě o 7. zvláštním zasedání ŘR UNEP / GMEF (z února 2002), které navrhovalo ke zvážení ustanovení **uni-verzálního členství v ŘR UNEP /GMEF** včetně právních, politických, institucionálních, finančních a dalších implikací v rámci nejen UNEP, ale i celého systému OSN. Výkonný ředitel UNEP ve spolupráci se smluvními stranami zpracuje do 8. zvláštního zasedání ŘR UNEP/GMEF v r. 2004 konečný návrh.

ŘR UNEP schválila pilotní zavedení indikativní škály příspěvků do Environmentálního fondu UNEP, vycházející z nové škály příspěvků do rozpočtu OSN, schválené 55. zasedáním VS OSN dne 23. prosince 2000. Zároveň vyzvala VS OSN zvýšit úroveň příspěvku z centrálního rozpočtu OSN do Environmentálního fondu UNEP alespoň na úroveň počátku 90. let.

Environmentální právo, smlouvy a veřejnost

Řídící rada posoudila **implementaci Programu rozvoje a periodické revize environmentálního práva** v prvním desetiletí 21. století. Soustředila se na budování kapacit v oblasti environmentálního práva, tj. prosazování, plnění a vynucování environmentálního práva na národní a místní úrovni, přístup k právní ochraně, řešení environmentálních sporů, účast veřejnosti na rozhodování v souladu s prosazováním principu 10 Deklarace o životním prostředí a rozvoji z Rio de Janeira (přístup k informacím o legislativě, nařízeních, činnostech, politikách a programech, účast veřejnosti v přípravě politik udržitelného rozvoje a v jejich implementaci, včetně prosazování účasti veřejnosti na místní a národní úrovni). UNEP vyzval vlády, mezinárodní organizace a občanskou společnost podporovat finančně tento proces.

Byl vyhodnocen i stav podpisu, ratifikací a přístupu k mezinárodním úmluvám a protokolům jednotlivými státy. Byly vyzvány urychlit tyto procesy v zájmu jejich ucelené globální a regionální implementace. Česká republika je v tomto mezinárodním hodnocení společně s Rakouskem na druhém místě ve světě (první místo zaujímá Norsko).

Na zasedání byla vedena diskuse o **změně pravidla 69 Procedurálních pravidel** Řídící rady, která by umožnila **účast představitelů občanské společnosti** a jejich plnohodnotné zastoupení na jednáních vrcholných orgánů UNEP. Přes doporučení předchozího Fóra představitelů občanské společnosti (hlavní zájmové skupiny – mládež, ženy, odbory, podnikatelská obec, akademická obec, nevládní organizace, místní samospráva apod.) bylo rozhodnuto, aby Výbor stálých představitelů pokračoval v posuzování této otázky v souladu s rozhodnutím 7. zvláštního zasedání ŘR UNEP/GMEF č. 5 o zvýšení zapojení občanské společnosti do činnosti UNEP, tj. zvážít změny pravidla 69 a s tím další související změny Procedurálních pravidel. Má brát přitom na zřetel současný stav vztahů mezi občanskou společností a systémem OSN v rámci probíhajícího procesu reformy OSN.

Jak získat mladé lidi

V souladu se Světovým programem akcí pro mládež po roce 2000, kapitolou 25 Agendy 21 a Implementačním plánem WSSD byla schválena **Dlouhodobá strategie zapojení mladé generace do řešení environmentálních otázek** a její plnění i na regionální a subregionální úrovni. Výkonný ředitel UNEP byl požádán o vytvoření Svěreneckého fondu na financování této strategie zvláště v rozvojových zemích. Vlády členských států by měly poskytnout pomoc při implementaci strategie. Výkonný ředitel podá průběžnou zprávu o plnění strategie 9. zvláštnímu zasedání ŘR UNEP/GMEF v r. 2006 a závěrečnou zprávu na 25. zasedání ŘR UNEP/GMEF v r. 2009. Vlády by měly zohlednit strategii ve svých národních programech při výchově a vzdělávání mládeže k udržitelnému rozvoji, zvláště pak v environmentálních záležitostech.

ŘR zároveň schválila i **Dlouhodobou strategii sportu a životního prostředí**, zdůrazňující spojitost mezi sportem, životním prostředím a udržitelným rozvojem. Vlády členských států mají věnovat více pozornosti a finančních prostředků na propagaci vztahu mezi ochranou životního prostředí a sportovními aktivitami. Organizátoři Olympijských her mají plně brát v úvahu environmentální hlediska při přípravě a pořádání sportovních akcí. Vlády by měly informovat UNEP o aktivitách, kde se podaří skloubit požadavky ochrany životního prostředí se sportovními aktivitami v zájmu výměny pozitivních zkušeností.

Žhavé téma: rozpočet

Velmi diskutovaným bodem bylo **schválení rozpočtu a pracovního programu Environmentálního fondu UNEP (EF) na roky 2004 – 2005**. Byl schválen rozpočet ve výši 130 mil. USD i pracovní program, kdy byla zahájena etapa hrazení příspěvků na základě dobrovolné indikativní škály odvíjející se od škály příspěvků do OSN schválené 55. zasedáním VS OSN v prosinci 2000. Podíl ČR na rozpočtu UNEP činí 0,208 %, tj. pro nadcházející období 124 800 USD ročně.

Výkonný ředitel UNEP má připravit návrh rozpočtu EF na roky 2006 – 2007 nepřevyšující 120 mil. USD i s jasným regionálním rozdělením a předložit ho ke schválení 23. zasedání ŘR UNEP/GMEF v r. 2005. V nadcházejícím období bude kladen důraz na regionální plnění pracovního programu UNEP s větší podporou specifickým regionálním a subregionálním prioritám, které by měly reflektovat cíle UNEP v sepětí s cíli WSSD. Počínaje rozpočtem na roky 2006 – 2007 bude nutné specifikovat procentuální podíl jednotlivých regionů na pracovním programu a čerpání EF.

22. zasedání ŘR UNEP / 4. GMEF rozhodlo o předběžném programu, datu a místu konání 8. zvláštního zasedání Řídící rady UNEP / 5. Globálního fóra ministrů životního prostředí, které se uskuteční 29. – 31. března 2004 v jihokorejském Soulu. 23. zasedání ŘR UNEP / 6. GMEF pak proběhne ve dnech 21. – 25. února 2005 opět v sídle UNEP v Nairobi.

Letošní zasedání UNEP se neslo pod heslem „**Likvidace chudoby, životní prostředí a udržitelný rozvoj v globalizovaném světě**“. UNEP samotný pochopitelně nebude schopen splnit tyto úkoly bez účinné a aktivní spolupráce s členskými státy včetně České republiky. Mnohem **efektivnější úlohu musí sehrát systém vládní rozvojové pomoci, ale také aktivnější zapojení mezinárodního finančního sektoru, soukromého sektoru, občanské společnosti, včetně nevládních organizací.**

Role České republiky

ČR je na základě dosavadní angažovanosti **připravena podpořit a zapojit se do aktivit UNEP nejen na globální úrovni, ale zejména na regionální úrovni.** ČR patří k pravidelným přispěvatelům do Environmentálního fondu UNEP, z něhož se financuje činnost jednotlivých programů UNEP. Nejvíce prostředků bude směřovat do oblasti podpory environmentálně šetrných technologií, do podpory regionální spolupráce a do vyhodnocování stavu životního prostředí, včasného varování a prevence. **V dubnu 2002 hostila ČR 7. seminář UNEP na vysoké úrovni k čistší produkci.**

Proto ČR kandidovala na obsazení funkce zpravodaje a člena byra 22. zasedání Řídící rady UNEP na období 2003 – 2005 za východoevropskou regionální skupinu, kterým byl zvolen hned v první den jednání **stálý představitel ČR při UNEP, velvyslanec Václav Hubinger.**

To na druhou stranu má pozitivní odraz i v pomoci ze strany UNEP a Globálního fondu životního prostředí (GEF) České republice v takových oblastech, jako jsou např. biologická rozmanitost (zpracování národní strategie biologické rozmanitosti ČR a drobnějších projektů), chemických látek (např. persistentní organické polutanty), čistší produkce, podpora nevládních ekologických organizací.

ČR rovněž poskytuje environmentální pomoc dalším státům světa, především zemím východní a jihovýchodní Evropy, Afriky, Latinské Ameriky a Asie (projekty čistší produkce, bezfreonových technologií, ekologické zemědělství, boj proti desertifikaci, environmentální řízení podniků, přístup ke zdrojům vody apod.), kdy se snaží prosazovat principy udržitelného rozvoje. V nadcházejícím období **bude potřebné ještě více zohlednit cíle NEPAD a rozvojovou**

pomoc České republiky směřovat ve větším objemu a systematictěji do zemí především subsaharské Afriky, směřovat ji do projektů, které mají pozitivní dopad na prosazování udržitelného rozvoje včetně jeho environmentálního pilíře. Pozitivním v tomto směru je, že ve srovnání s rokem 2002 se zvýšil v roce 2003 objem české rozvojové pomoci o 100 % na celých 400 mil. Kč.

ČR participuje na přípravě „Strategie životního prostředí zemí východní Evropy, Kavkazu a střední Asie“, která má být přijata v květnu 2003 na 5. ministerské konferenci Evropské hospodářské komise OSN „Životní prostředí pro Evropu“, kde hraje důležitou úlohu i UNEP.

Vystoupení ministra Ambrozka

Vedoucí delegace ČR, ministr životního prostředí Libor Ambrozek, využil své účasti na vrcholném jednání UNEP k aktivnímu zapojení ČR do mezinárodních environmentálních procesů. Ministr Ambrozek vystoupil na ministerských konzultacích k tématům „Plnění výsledků Světového summitu o udržitelném rozvoji – Nové partnerství pro africký rozvoj“, „Plnění výsledků Světového summitu o udržitelném rozvoji Programem OSN pro životní prostředí na regionální úrovni“, „Chudoba a životní prostředí“, „Stav životního prostředí – živé přírodní zdroje jako základ pro likvidaci chudoby“ a „Podpora udržitelných vzorců výroby a spotřeby“.

Ministr Ambrozek jednal o environmentální spolupráci i s jednotlivými zeměmi, včetně Keňské republiky, např. v oblasti ochrany přírody, řízení národních parků, vyhodnocování stavu životního prostředí.

Výsledky 22. zasedání Řídící rady UNEP / 4. Globálního fóra ministrů životního prostředí jsou již rozpracovány na podmínky České republiky a především resort životního prostředí. Nyní nastává období implementace v domácím prostředí a etapa, kdy Česká republika může přispět svými pozitivními i negativními zkušenostmi ke zlepšení globálního, regionálního a subregionálního stavu životního prostředí.

JUDr. Jiří Hlaváček,
ředitel odboru strategií MŽP

(další informace viz článek v minulém čísle Zpravodaje MŽP – pozn. red.)

Děti z chudinské čtvrti Dagoretti v Nairobi dostaly na střechu své školy české fotovoltaické panely.

Kyjevská konference – nová etapa procesu „Životní prostředí pro Evropu“

Proces „Životní prostředí pro Evropu“ je panevropským fórem pro politiku životního prostředí členských zemí Evropské hospodářské komise OSN (EHK OSN). Jeho vznik inicioval v roce 1991 Josef Vavroušek, předseda Federálního výboru pro životní prostředí tehdejší ČSFR. Cílem tohoto fóra je posílení mezinárodní spolupráce členských zemí EHK OSN a dalších partnerů (průmyslu a obchodu, nestátních neziskových organizací, vědecké sféry apod.) v oblasti tvorby a implementace politik životního prostředí. Součástí tohoto procesu, v jehož rámci byla přijata řada mezinárodních právně závazných dokumentů i materiálů doporučujícího charakteru, jsou konference ministrů životního prostředí členských zemí EHK OSN. Dosud se uskutečnily čtyři: v roce 1991 v Dobříši, v roce 1993 v Luzernu (Švýcarsko), v roce 1995 v Sofii (Bulharsko) a v roce 1998 v Aarhusu (Dánsko).

Konference v Kyjevě

V pořadí již 5. konference ministrů životního prostředí regionu EHK OSN v rámci procesu „Životní prostředí pro Evropu“ se bude konat v Kyjevě (Ukrajina) ve dnech 21. – 23. 5. 2003. Příprava této významné události, která je vlastně prvním velkým setkáním všech ministrů životního prostředí regionu po Světovém summitu o udržitelném rozvoji, který proběhl loni v jihoafrickém Johannesburgu, je dlouhodobým procesem, jehož koordinace spadá do kompetence Výboru EHK OSN pro politiku životního prostředí. Již v roce 2000 začala pracovat při tomto výboru ustavená Pracovní skupina vyšších státních úředníků (Working Group of Senior Officials, WGSO), která koncepčně odpovídá za přípravu programových dokumentů pro konferenci. Současně zahájil činnost Výkonný výbor (Executive Committee, EXECOM), řešící věcné, organizační a logistické záležitosti přípravy. V čele EXECOM i WGSO stojí reprezentant hostitelské země – ministr životního prostředí a přírodních zdrojů Ukrajiny Vasil Ševčuk. Na všechna jednání jsou zváni zástupci hlavních partnerů – především environmentálně zaměřených nestátních neziskových organizací. Českou republiku na jednáních WGSO zastupuje sekce zahraničních vazeb Ministerstva životního prostředí (H. Čížková, místopředsedkyně byra Výboru EHK OSN pro politiku životního prostředí a zástupkyně ředitele odboru strategií).

V současné době prodělává příprava Kyjevské konference velmi obtížnou etapu. V souvislosti s personálními změnami ve vládě na Ukrajině (nástupem nového ministra životního prostředí v prosinci 2002) se výrazně změnil přístup hostitelské země ke koncepci konference i k některým zásadním dokumentům, které měly být účastníky konference přijaty a byly již v závěrečné fázi příprav. Z tohoto důvodu je přípravný proces opožděn a řada klíčových rozhodnutí byla odsunuta na pozdější dobu – na mimořádné zasedání WGSO, které se uskuteční počátkem dubna 2003.

Téma a programová náplň Kyjevské konference

Nosné téma Kyjevské konference je stále předmětem jednání – ačkoliv existují dvě alternativy („Životní prostředí a bezpečnost“, resp. „Životní prostředí pro udržitelný rozvoj“), není vyloučeno, že Ukrajina navrhne další variantu či že konference proběhne

pod hlavičkou názvu celého procesu, tj. „Životní prostředí pro Evropu“. Název však není podstatný. Důležitá je skutečnost, že se v Kyjevě rozhodne o budoucnosti procesu „Životní prostředí pro Evropu“, který se bude muset přizpůsobit vývoji stavu životního prostředí v regionu (především prohlubujícím se rozdílům mezi jednotlivými subregiony) a novým skutečností: důrazu na udržitelný rozvoj (a s tím spojenou nutnost implementovat závěry Světového summitu o udržitelném rozvoji), očekávané nové geopolitické situaci (rozšíření Evropské unie) a potřebě mnohem intenzivněji spolupracovat s jinými mezivládními organizacemi a dalšími partnery.

Program Kyjevské konference dosud nebyl přesně stanoven; přesto lze specifikovat základní „stavební bloky“ programu, opírající se o připravované mezinárodní právně závazné nástroje a dokumenty doporučujícího charakteru, které by měly být otevřeny k podpisu, resp. přijaty na Kyjevské konferenci.

Hodnotící, analytická část

Jednání Kyjevské konference vyjde z analýzy stavu životního prostředí v regionu EHK, do něhož byly poprvé zařazeny i státy střední Asie (tzv. *Kyjevské hodnocení*, zpracované Evropskou agenturou životního prostředí ve spolupráci s členskými zeměmi EHK). Tento dokument (mimo jiné definující nejvýznamnější současné environmentální problémy regionu) bude doplněn vyhodnocením zkušeností z desetiletého programu hodnocení stavu a politiky životního prostředí členských zemí EHK OSN (tzv. Environmental Performance Review, EPR).

Rozvoj normativních nástrojů ochrany životního prostředí v regionu

Pro Kyjevskou konferenci byly připraveny tři významné právně závazné dokumenty regionálního významu:

- Protokol o hodnocení dopadů strategií, programů a koncepcí na životní prostředí k Umluvě EHK OSN o posuzování vlivů na životní prostředí, přesahujících hranice států (tzv. *Protokol o SEA k Espoo úmluvě*) – po složité debatě byl přijat model prosazovaný členskými státy Evropské unie, který jde mírně nad rámec stávající komunitární legislativy (obsahuje rovněž zdravotní aspekty). *Vyjednávání tohoto nástroje iniciovala Česká republika v roce 1999 na 3. ministerské kon-*

ferenci „Životní prostředí a zdraví“ v projevu tehdejšího ministra životního prostředí RNDr. M. Kužvarta. Česká republika zaujímá ve vyjednávací skupině místopředsednické místo za úzce spolupracující resort zdravotnictví – MUDr. J. Volf, Státní zdravotní ústav; za MŽP se vyjednávání účastnila Ing. J. Svobodová a poté Mgr. Martin Smutný, podporovaní externím expertem MŽP Ing. Jiřím Dusíkem z Regionálního centra pro životní prostředí střední a východní Evropy.

- Protokol o integrovaných registrech znečištění životního prostředí k Úmluvě EHK OSN o přístupu veřejnosti k informacím, účasti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (tzv. **Protokol o PRTR k Aarhuské úmluvě**) – i v tomto případě byl po komplikovaném jednání akceptován „minimalistický“ model jen mírně překračující rámec adekvátní legislativy Evropských společenství. Skupině vyjednávací tento protokol předsedá Česká republika – Ing. K. Bláha, CSc., ředitel odboru environmentálních rizik MŽP; za ČR se jednání účastnil jako externí expert MŽP Ing. O. Velek z Nadace Partnerství.
- Protokol o odpovědnosti a náhradě škod způsobených účinky průmyslových havárií přesahujících hranice států na přeshraniční vody k Úmluvě EHK OSN o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer a Úmluvě EHK OSN o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států (tzv. **Protokol o environmentální odpovědnosti k Úmluvě o vodách a Úmluvě o haváriích**) – dokument se obsahově zaměřuje na „průnik“ obou úmluv a pokrývá složitou problematiku, která dosud není jednotně a uceleně upravena právem Evropských společenství, resp. právním řádem České republiky. Vyjednávání se účastní odbor globálních vztahů osobou Ing. K. Quasniťové ve spolupráci se zainteresovanými odbory MŽP (odbor ochrany vod, odbor environmentálních rizik, legislativní odbor) a oblastním inspektorátem České inspekce životního prostředí v Ústí nad Labem. Postup při jednání je pravidelně konzultován s partnerskými ministerstvy (MZV, MPO, MZe, MS, MF a MV) a svazy (Svaz chemického průmyslu, Česká asociace pojišťoven). V rámci připomínkového řízení směrnice pro lednové zasedání vyjednávací skupiny uvedlo MPO, že považuje za možné otevřít otázku podpisu tohoto protokolu až po schválení příslušné směrnice Evropských společenství.

Kromě uvedených dokumentů, jejichž působnost se vztahuje na celý region EHK OSN, jsou připravovány také právně závazné dokumenty se subregionálním rozměrem. Z nich (ve vztahu k České republice) je relevantní pouze tzv. **Karpatská úmluva**, orientovaná na podporu udržitelného rozvoje v regionu Karpat. Vyjednávání, které dosud pokračuje, iniciovala Ukrajina a odborně podporuje regionální úřad Programu OSN pro životní prostředí (UNEP). Problémem zůstává geografický záběr úmluvy a model financování jejího sekretariátu. Za MŽP se jednání účastní Mgr. D. Kubínová, zástupkyně ředitele odboru

globálních vztahů, ve spolupráci s odborem ochrany přírody. Ani vyjednávání dalších dokumentů, které se České republiky netýkají (Dněperská úmluva, Kavkazská úmluva), není dokončeno.

Politická doporučení – tzv. „měkké“ nástroje environmentální politiky EHK OSN

Pro Kyjevskou konferenci jsou připravovány i „měkké“, právně nezávazné dokumenty doporučujícího charakteru, jejichž význam však v žádném případě nelze podceňovat. K nástrojům tohoto typu náleží např. i *Celoevropská strategie ukončení výroby, prodeje a používání olovnatého benzínu*, přijatá v roce 1998 na 4. konferenci „Životní prostředí pro Evropu“ v Aarhusu, která významně přispěla k masivnímu přechodu zemí EHK OSN na používání bezolovnatého benzínu. Na programu Kyjevské konference budou mimo jiné následující dokumenty:

● **Doporučení (směrnice) pro plnění a prosazování regionálních úmluv v oblasti životního prostředí**

Dokument doporučujícího charakteru byl připraven s cílem napomoci členským zemím EHK OSN k vyšší kvalitě naplňování požadavků regionálních úmluv a protokolů v oblasti životního prostředí. Druhým, neméně důležitým cílem je poskytnout zejména zemím s transformující se ekonomikou návod, jak již ve fázi vyjednávání připravovat mechanismy účinného prosazování požadavků těchto právně závazných nástrojů. Dokument připravovala pracovní skupina vedená Nizozemím. ČR se rovněž aktivně zúčastnila prostřednictvím Ing. Grůzy z České inspekce životního prostředí.

● **Doporučení (směrnice) pro nápravu cen energií**

Další z „měkkých“ dokumentů má napomoci hlavně zemím s transformující se ekonomikou (ale nejen jim) reformovat cenu energií tak, aby lépe odrážela náklady, spojené se zátěží životního prostředí při její výrobě a spotřebě. Jde o první z výstupů společné pracovní skupiny Výboru EHK OSN pro udržitelnou energetiku a Výboru EHK OSN pro politiku životního prostředí, jejíž vznik iniciovala Česká republika. Text směrnice vypracovala podskupina pro ceny energií (v níž ČR zastupuje Ing. S. Trávníček z ERÚ) a podskupina pro dotace v energetice (zastoupení ČR zajišťují Ing. J. Bubeník z České energetické agentury a Ing. P. Jakobe ze Státního fondu životního prostředí).

● **Stanovisko k environmentální výchově pro udržitelný rozvoj**

Původní záměr zpracovat právně závazný dokument, resp. „alespoň“ směrnice pro výchovu k udržitelnému rozvoji, byl v přípravném procesu redukován na vypracování „Stanoviska“, k němuž budou ve formě přílohy připojeny prvky vhodné pro zpracování Směrnice či právně závazného nástroje. Ve Stanovisku je zakotven „měkký“ závazek ministrů životního prostředí navázat intenzivní spolupráci s ministry školství a iniciovat přípravu Směrnice, a to s otevřenou možností její transformace do podoby právně závazného nástroje. Dokument vypracovala speciální pracovní skupina, v níž participovala také ČR, nabízející zkušenosti z přípravy Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty.

Společné zasedání s nestátními neziskovými organizacemi

Po výborných zkušenostech z Aarhuské konference se i v Kyjevě uskuteční společné zasedání ministrů s představiteli nestátních neziskových organizací (NGOs), které bude nedílnou součástí programu. Zasedání věcně i organizačně připravují NGOs, zastupované Evropským Eko-fórem. Jednání o konečné podobě zasedání dosud nejsou ukončena, je však rozhodnuto, že bude věnováno integraci aspektů životního prostředí do rozhodování jiných sektorů.

Strategické dokumenty

Jak bylo uvedeno v úvodu, od Kyjevské konference se očekává určení dalšího směru vývoje programového procesu „Životní prostředí pro Evropu“. Stěžejní téma pro debatu ministrů bude podpořeno dvěma významnými dokumenty:

● **Budoucnost procesu „Životní prostředí pro Evropu“**

Dokument, jehož příprava stále pokračuje, předkládá argumentaci pro to, aby proces „Životní prostředí pro Evropu“ zůstal zachován jako jediné panevropské fórum pro otázky životního prostředí, vhodné k formulování dlouhodobých, pro všechny členské země EHK OSN konsensuálně přijatelných směrů politiky životního prostředí. Na základě analýzy přetrvávajících problémů i nových výzev specifikuje prioritní cíle procesu a nástroje, jimiž tyto cíle mají být prosazeny (včetně respektování požadavků na úspornější a efektivnější „správu“ mezinárodní environmentální spolupráce v regionálním měřítku – tzv. regional environmental governance. *Vstupní verzi dokumentu připravila speciální ad hoc pracovní skupina, v níž byla aktivně zastoupena také Česká republika.*

● **Strategie pro životní prostředí zemí východní Evropy, Kavkazu a střední Asie**

Obsah (a vlastně i název) tohoto dokumentu, který je v mnoha otázkách úzce spjat s předchozím materiálem, by měl poskytnout politický rámec pro řešení nyní nejzávažnějších environmentálních problémů v regionu EHK OSN, které jsou (podle závěrů dříve zmíněného „Kyjevského hodnocení“) v naprosté většině soustředěny do subregionu bývalých zemí Sovětského svazu. Vypracování strategie pro řešení

prioritních problémů životního prostředí, společných pro 12 zemí východní Evropy, Kavkazu a střední Asie (Arménie, Ázerbajdžán, Bělorusko, Gruzie, Kazachstán, Kyrgyzstán, Moldavská republika, Ruská federace, Tádžikistán, Turkmenistán, Ukrajina, Uzbekistán), iniciovala Ukrajina s Gruzíí; na jejím rozpracování se kromě jmenovaných 12 států výrazně podílela Evropská komise a další partneři (OECD, UNEP, Nizozemí, aj.). Strategie je chápána jako inspirativní rámec pro environmentální spolupráci a partnerství v regionu EHK OSN – umožní efektivnější uplatnění multilaterální i bilaterální kooperace, účinnější směřování zahraniční rozvojové pomoci a asistence mezinárodních finančních institucí. Z pohledu Evropské unie je oceňováno zejména to, že Strategie je výrazem plného uznání odpovědnosti těchto 12 zemí za svůj další rozvoj v oblasti životního prostředí. *ČR se aktivně zapojila do přípravy Strategie prostřednictvím odboru strategií.*

Bude-li dosavadní charakter jednání pokračovat a potvrdí-li jeho výsledky v Kyjevě ministři, bude hlavní programový dokument procesu, doposud platný **Environmentální akční plán pro střední a východní Evropu (tzv. EAP)**, přijatý v roce 1993 v Luzernu, transformován právě ve **strategii řešení prioritních environmentálních problémů VEKSA**. Mezi mnoho důvodů, potvrzujících oprávněnost tohoto vývoje, patří splnění části EAP pro střední Evropu (de facto vyjádřené vstupem 10 států do Evropské unie) a vytvoření silného subregionálního programu pro obnovu životního prostředí v jihovýchodní Evropě (Regional Environmental Reconstruction Plan for South-Eastern Europe, REReP, včleněný do Paktu stability).

Orientace EAP „na východ“ (naznačená již ministerskou deklarací z Aarhuské konference) však neznamena, že proces „Životní prostředí pro Evropu“ bude transformován v pouhý „program technické asistence zemím VEKSA“. Naopak – při respektování panevropského charakteru procesu může vzniknout nová kvalita partnerství „Východ – Západ“, po němž volal Světový summit o udržitelném rozvoji v Johannesburgu. Na tyto závěry však bude třeba počkat až do 23. května 2003, kdy bude Kyjevská konference uzavřena přijetím **Ministerské deklarace**.

**Ing. Helena Čížková, Ph.D.,
zástupkyně ředitele odboru strategií MŽP**

Výtvarná soutěž pro děti a mládež „Co nám voda dává a bere“

Rok 2003 – Mezinárodní rok vody

VYHLAŠOVATELÉ:

Ministerstvo životního prostředí, Občanské sdružení EKOFILM, Reader's Digest Výběr, s.r.o.

VYHLÁŠENÍ SOUTĚŽE: 22. března 2003 (Světový den vody)

Výtvarné soutěže se mohou zúčastnit děti a mládež ve věku od 6 do 20 let (žáci všech typů základních a středních škol, odborných učilišť, speciálních a uměleckých škol a jiných školních zařízení).

ODEVZDÁNÍ PRACÍ: (uzávěrka soutěže) do 5. června 2003 (Den životního prostředí)

Na adresu: Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10,

Podrobnější informace: RNDr. Jitka Radová, odbor vnějších vztahů, tel. 267122432,

e-mail: ekofilm@env.cz, www.env.cz

Evropská unie a ochrana ovzduší

Motto informační kampaně MŽP před referendem o vstupu ČR do EU „Společná Evropa – společné životní prostředí“ je platné v málokteré složce životního prostředí tak, jako právě v ovzduší. Znečišťování ovzduší je jev, který neuznává hranice států a regionů. Proto musí Česká republika postupovat při omezování všech škodlivých vlivů v součinnosti nejen se sousedními, ale i geograficky vzdálenými zeměmi.

Přes problémy, se kterými se Česká republika musí v oblasti ochrany ovzduší vyrovnávat, je prokázaným faktem, že po r. 1989 se kvalita ovzduší výrazně zlepšila:

Vývoj emisí hlavních znečišťujících látek

Znečišťující látka/látky	1990	2000	2001	2001/2000 (%)	2001/1990 (%)
Tuhé látky (kt)	565,0	57,0	54,0	94,7	9,6
Oxid siřičitý (kt)	1 850,0	264,0	251,0	95,1	13,6
Oxidy dusíku (kt)	551,0	321,0	332,0	103,4	60,3
Oxid uhelnatý (kt)	1 275,0	648,0	649,0	100,1	50,9
Těkavé organické sloučeniny (kt)	441,0	227,0	222,0	97,8	50,3
Kadmium (t)	4,3	2,9	2,8	96,6	65,1
Rtuť (t)	7,5	3,8	3,6	94,7	48,0
Olovo (t)	241,4	105,7	49,0	46,4	20,3
Polycyklické aromatické uhlovodíky (t)	751,6	487,6	470,0	96,4	62,5
Polychlorované bifenylly (kg)	772,9	474,1	450,0	94,9	58,2
Polychlorované dibenzo-dioxiny/ dibenzofurany (g)	1 251,7	743,0	730,0	98,1	58,3

Pokles emisí znečišťujících, zejména tuhých látek a oxidu siřičitého, se projevil poklesem imisní zátěže, došlo také ke snížení imisní zátěže těžkými kovy, arzenem, kadmíem a olovem a k výraznému snížení emisí oxidu uhličitého. V oblasti ochrany ozonové vrstvy Země byla od roku 1996 zákonem zakázána výroba a dovoz látek na bázi halogenů, které ozonovou vrstvu nejvíce poškozují, a spotřeba ostatních látek poškozujících ozonovou vrstvu byla výrazně omezena. **Největším problémem současnosti je nárůst oxidů dusíku z automobilové dopravy.**

Situace v oblasti emisí tzv. skleníkových plynů není zdaleka tak optimistická, jak se někdy prezentuje. Zatímco země Evropské unie snížily během posledních deseti let emise CO₂ o 3,5 %, je trend v České republice právě opačný, přičemž hlavní podíl na něm má energetika spolu s dopravou. Je nutné mít na paměti, že emise CO₂ na obyvatele činily v r. 2001 v ČR 12,6 tun na osobu, zatímco v zemích v evropské patnáctky činily 8,9 tuny na osobu. Nelze se tedy uspokojit s formálně dobrou výchozí pozicí, neboť značný podíl prozatím dosažené redukce připadá na celkový pokles výkonnosti hospodářství v období počátku transformačního procesu v letech 1990–1993, nikoli na progresivní změny v energetickém hospodářství.

Náročnější požadavky na ochranu ovzduší přinesl nový český zákon o ovzduší č. 86/2002 Sb., který zajišťuje soulad s požadavky legislativy Evropských společenství (ES). Jedná se o splnění následujících povinností v předem daných časových limitech:

- **Povinnost splnit imisní limity pro znečišťující látky ke specifickému termínu:** to se týká například emisí oxidu siřičitého, oxidů dusíku, troposférického ozonu, benzenu, oxidu uhelnatého a olova.

kého ozonu, benzenu, oxidu uhelnatého a olova.

- **Povinnost splnit emisní limity pro zdroje uvolňující do ovzduší těkavé organické látky, splnit redukční plán emisí prostřednictvím snížení obsahu, nebo náhradou rozpustidel**
- **Povinnost splnit plán snížení emisí pro existující zvláště velké spalovací zdroje**
- **Povinnost splnit nové emisní limity pro spalovny**
- **Provozovat novou imisní síť měření znečištění, hodnotit každé překročení limitu a najít jeho příčinu, zpracovat program opatření tak, aby bylo dosaženo imisního limitu k povinnému termínu**
- **Povinnost splnit emisní stropy prostřednictvím Národních a krajských programů**

V zákoně o ovzduší č. 86/2002 Sb., jsou **nově stanoveny, případně posíleny pravomoci krajů a obcí** v přenesené působnosti **jako orgánů ochrany ovzduší**. Orgány krajů budou (kromě přípravy krajských programů) rozhodovat v povolovacích a správních řízeních pro provozovatele velkých a středních zdrojů emisí znečišťujících látek. Orgány obcí (nové okresy) mají v kompetenci především střední zdroje a na svém katastrálním území vykonávají působnost obce. **Při tvorbě nového zákona o ochraně ovzduší se přihlíželo k tomu, aby především obce byly dostatečně vybaveny nástroji pro rozhodování o kvalitě ovzduší na svém území.**

Orgán obce v přenesené působnosti je mj. dotčným správním orgánem v územním, stavebním a kolaudačním řízení z hlediska ochrany ovzduší, **nařizuje odstranění závad u malých zdrojů, ukládá opatření k nápravě zjištěných závad, vypracovává místní programy zlepšování kvality**

ovzduší a místní program snižování emisí znečišťujících látek s cílem chránit ovzduší a zdraví obyvatel obce. Také je zmocněn vydat nařízení, jímž může na svém území zakázat některé druhy paliv pro malé spalovací zdroje znečišťování, nebo nařízení, jímž může na svém území stanovit podmínky spalování suchých rostlinných materiálů nebo toto spalování zakázat (při stanovení těchto podmínek přihlíží zejména ke klimatickým podmínkám, stavu ovzduší ve svém územním obvodu, vegetačnímu období a hustotě obytné zástavby).

Metodickou pomocí pro zajištění vyššího využití zákonem daných pravomocí pracovníků z oblasti ochrany ovzduší na nižších úrovních řízení (kraje,

obce) je také předvstupní projekt EU Phare Twinning „Institute pro povolování a monitoring v oblasti kvality ovzduší“. Jeho základním cílem je dokončení transpozice a implementace právního rámce a sektorové legislativy v řízení kvality ovzduší a další posílení administrativních, monitorovacích a prosazovacích možností v této oblasti.

ČR je vázána nejen přísnými normami ES, ale i požadavky mezinárodních smluv na ochranu ovzduší (Úmluva EHK OSN o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států, Rámcová úmluva OSN o změně klimatu, Montrealský protokol o ochraně ozonové vrstvy Země).

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Ochrana životního prostředí v Evropské unii prostřednictvím trestního práva

Snaha o zakotvení trestní odpovědnosti za činy poškozující životní prostředí vyvolala spor mezi jednotlivými orgány Evropské unie, ke kterému nedochází v oblasti životního prostředí příliš často. Pro úpravu v této oblasti vznikly totiž dva konkurenční návrhy, vycházející z rozdílného výkladu principu subsidiarity (kompetence pro normotvorbu Evropské unie a členských států).

Dva odlišné návrhy

Evropská komise předložila návrh na úpravu trestní odpovědnosti vycházející z pravidel prvního pilíře, tj. Smlouvy o založení Evropského společenství (viz rámeček). Konkurenční dokument **Evropské rady** upravuje tuto oblast na základě pravidel třetího pilíře, tj. policejní a soudní spolupráce v trestních věcech; při aplikaci 3. pilíře jsou Evropská komise i Evropský parlament z normotvorby prakticky vyloučeni. Konečnou odpověď, podle jakých pravidel EU upraví trestní odpovědnost za činy poškozující životní prostředí, bude muset pravděpodobně vyřknout až Evropský soudní dvůr.

Návrh **směrnice**, předložený **Evropskou komisí** (EK), obsahuje trestní sankce pro nejzávažnější činy poškozující životní prostředí a pokouší se zavést tři základní pravidla, kterými by měla být zajištěna jejich efektivnost:

(a) členské státy budou moci samostatně rozhodnout o výši a typu sankcí pro porušení práva na ochranu životního prostředí v jejich vlastním trestním zákoně;

(b) jako trestný čin bude posuzováno pouze záměrné poškození životního prostředí nebo závažné nedbalostní činy, to znamená, že ne každé poškození a znečištění životního prostředí bude trestný čin;

(c) podle směrnice bude možné stíhat pouze činy, které jsou už aktuálně výslovně zakázány v platné evropské legislativě na ochranu životního prostředí.

Návrh **rámcového rozhodnutí Evropské rady** (ER) předpokládá úpravu společnou pro všechny členské státy Evropské unie, nadřazenou národní legislativě.

Rozdílnost obou jinak v zásadě podobných návrhů tkví v tom, pod kterým ustanovením Smlouvy o EU může být v členských státech zaveden požadavek na zahájení trestního stíhání za spáchání činu proti ŽP. Rada věří, že tato kompetence je odvozena z policejní a justiční spolupráce v trestních věcech (ustanovení 3. pilíře). Evropská komise a ostatní instituce trvají na tom, že je odvozena z pravidel komunitárního práva (Evropské společenství – první pilíř).

Pilíře Evropské unie

Pilíř je termín, který vznikl jako metafora budování tzv. společného evropského domu, Evropské unie. Jejich účelem je totiž podírat a zajistit stabilitu i funkčnost evropského domu.

1. pilíř – Evropská společenství (Smlouva o založení Evropského společenství, Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli, Smlouva o založení Evropského sdružení pro atomovou energii)

Jeho účelem je vytvoření společného trhu, hospodářské a měnové unie a dalších politik podporovat harmonický, vyvážený vývoj, hospodářskou a sociální soudržnost mezi členskými státy. Společenství mají vlastní právní řád, který je nadřazen právu jednotlivých členských zemí (*acquis communautaire*).

2. pilíř – Společná zahraniční a bezpečnostní politika

Zahrnuje všechny oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky, usiluje o zabezpečení společných hodnot, zájmů, bezpečnosti a nezávislosti Unie.

3. pilíř – Spolupráce v oblastech vnitra a justice

Zahrnuje především policejní a justiční spolupráci v trestních věcech, s cílem poskytnout občanům EU svobodu, bezpečnost a ochranu.

Evropský parlament (EP) podporuje názor Evropské komise, zároveň ale navrhuje použít upravený návrh rámcového rozhodnutí ER jako doplňující nástroj směrnice, omezený pouze na aspekty třetího pilíře (např. vydání stíhané osoby, která vykonala trestný čin proti ŽP – extradice).

Role trestního práva v ochraně životního prostředí

Evropská společenství kladou na ochranu kvality životního prostředí velký důraz. V současnosti je tato oblast legislativně upravena více než 200 směrnici. Stále se ale můžeme setkat s mnoha vážnými případy jejich nedodržování, což signalizuje, že sankce ustanovené v těchto směrniciích nejsou dostatečně důrazné. Efektivní zavádění práva na ochranu životního prostředí vyžaduje právní úpravu požadující po členských zemích stanovení trestních sankcí, přiměřeně přísných a dostatečně odstrašujících, aby dodržování práva v oblasti ochrany životního prostředí zajistilo.

Nová právní úprava bude zavazovat členský stát k ustanovení následujících trestných činů spáchaných úmyslně, v nedbalosti nebo ve spolupráci právnickými i fyzickými osobami:

- vypouštění ionizujícího záření do atmosféry, půdy nebo vody;
- nezákonné odstranění, nakládání nebo ukládání, transport, dovoz a vývoz odpadů včetně nebezpečného odpadu;
- nezákonné provozování zařízení, která používají nebezpečné látky;
- vypouštění ropných produktů a odpadních vod do recipientů;
- nezákonné zpracování, nakládání, ukládání, použití, doprava, dovoz a vývoz jaderných odpadů nebo jiných nebezpečných radioaktivních látek;
- nezákonné držení, sběr,
- poškozování nebo obchod s chráněnými druhy rostlin a živočichů nebo jejich částí; poškozování chráněných území;
- nezákonný obchod s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu Země.

Návrh tedy nezavádí nová pravidla, jejichž porušení by bylo důvodem k trestnímu stíhání; všechna jsou již upravena stávajícími předpisy. Zavádí se pouze trestní sankce pro porušení už stávajících předpisů. V případě přijetí návrhu směrnice budou stanoveny minimální zásady ochrany prostředí prostřednictvím trestního zákona. Jednotlivé státy si budou moci svobodně zvolit typ trestních sankcí, a budou muset pouze zajistit, aby byly efektivní, přiměřeně přísné a dostatečně odstrašující.

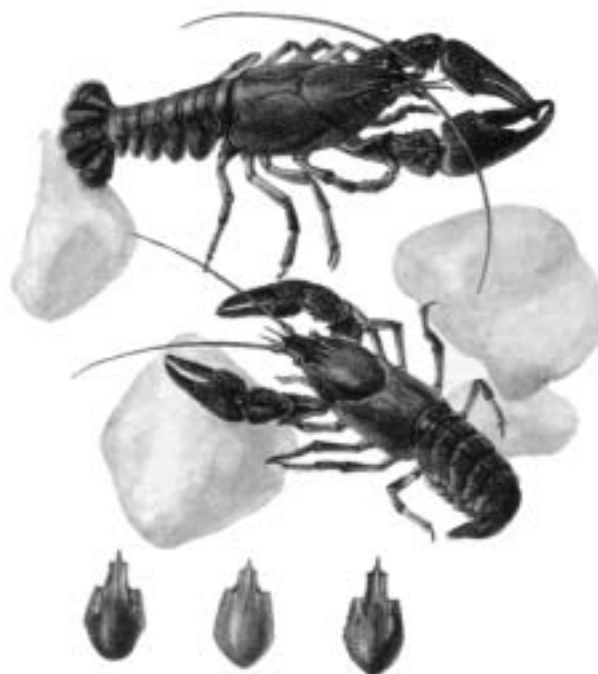
Návrh zavedení trestní odpovědnosti za porušení zákonů na ochranu ŽP vznikl v EU jako reakce na žádost členských států. V roce 1998 připravila Evropská rada k podpisu **Evropskou konvenci o ochraně prostředí prostřednictvím trestního zákona**. Byla to první a velmi významná konvence kriminalizující činy způsobující vážné poškození životního prostředí. V roce 2000 převzalo Dánsko základ této konvence

a vypracovalo návrh rámcového rozhodnutí (návrh Evropské rady) pro potírání vážných trestných činů proti životnímu prostředí, opírající se o třetí pilíř Evropské unie. V roce 2001 přijala Evropská komise návrh směrnice o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního zákona, opírající se o první pilíř EU.

V České republice došlo k novelizaci trestního zákona (zákon č. 134/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů), která s účinností od 1. 7. 2002 zavedla nové skutkové podstaty trestných činů (§ 181c – poškozování lesa těžbou; § 181e – nakládání s nebezpečnými odpady; § 181f – neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami). Zároveň byly novelizovány skutkové podstaty trestných činů **ohrožení a poškození životního prostředí** (§ 181a, 181b). Tato nová úprava přináší zpřesnění i zpřísnění postihu za poškozování životního prostředí.

V Evropské unii jsou tedy nyní na stole dva návrhy legislativní úpravy ve stejné oblasti, na rozdílné právní bázi. Rozhodnutí, zda trestní sankce za poškození životního prostředí je záležitost Společenství nebo oblast kompetencí jednotlivých členských zemí (tedy rozdělení pravomocí mezi prvním a třetím pilířem EU), bude muset pravděpodobně učinit až Evropský soudní dvůr, který je jako jediný příslušný k závaznému výkladu komunitárního práva, včetně zakládajících smluv Společenství.

Mgr. Roman Diatka,
odbor evropské integrace MŽP

Neoprávněné nakládání s ohroženými druhy je u nás trestné podle trestního zákona.

Omezování environmentálně škodlivých podpor – priorita OECD

Od zasedání Rady ministrů OECD zaměřené k udržitelné budoucnosti uplynuly již téměř dva roky. Přijaté závěry však jsou dlouhodobé, široce zaměřené na integraci sociálních, environmentálních a ekonomických aspektů. Jejich realizace předpokládá dlouhodobou přípravu, využívání současných vědeckých poznatků a mezinárodní spolupráci, diskuse a tematické konference. Jedním z dlouhodobých cílů je zaměřit se ještě více na využívání tržně orientovaných nástrojů a v této souvislosti zejména na omezování environmentálně škodlivých podpor.

Změna přístupu k veřejným financím je nutná

S postupnou realizací politiky životního prostředí a prosazováním udržitelného rozvoje se stále více projevuje nutnost změny přístupu k veřejným financím. V průběhu 90. let lze charakterizovat některé zásadní souvislosti mezi ekonomicko-sociálním vývojem a ochranou životního prostředí:

- systém zdanění podporoval čerpání neobnovitelných přírodních zdrojů a degradaci životního prostředí. Současně potlačoval vznik pracovních míst a investování do lidského kapitálu.
- bylo zřejmé, že došlo k selhání tržních cen, které v žádném případě neodrážely dostatečně hodnotu přírodního prostředí, resp. nezahrnovaly negativní externalitu vznikající při výrobě zboží. Byly tak podporovány neudržitelné ekonomické aktivity.

Situace ve střední a východní Evropě

Využívání veřejných financí pro realizaci politiky životního prostředí je poněkud rozdílné ve státech střední a východní Evropy a státech s rozvinutou tržní ekonomikou. Státy střední a východní Evropy mnohdy stěží překonávají období transformace k tržní ekonomice a trpí nedostatkem finančních prostředků na podporu environmentálních opatření. Současně je obtížné zavést poplatky za znečišťování životního prostředí (jako zdroj finančních prostředků), neboť to je chápáno jako zvýšení daňového zatížení, které může vést k oslabení až zániku některých subjektů, resp. ke zhoršení jejich již tak napjaté ekonomické situace. Zejména pro tyto státy je důležitý přístup politiky životního prostředí, který se orientuje na omezování environmentálně škodlivých podpor. Je to postup, při němž hodnotíme veřejné podpory (dotace, půjčky, daňové úlevy, státní záruky atd.) z pohledu jejich dopadu na životní prostředí. Omezováním environmentálně škodlivých podpor dochází ke zlepšování životního prostředí a zároveň k úspoře finančních prostředků z veřejných rozpočtů (nebo zvýšení daňových příjmů, pokud se jedná o formu podpor prostřednictvím daňových úlev). Na tomto příkladě je zřejmé, že ochrana životního prostředí není pouze problémem nedostatku finančních prostředků, jak je někdy zjednodušováno.

Environmentálně škodlivé podpory můžeme definovat také ze spíše teoretického pohledu v podmínkách, kdy nedochází k plné internalizaci negativních externalit, které nejsou promítnuty do nákladů a následně do cen. Odstranění takovéto formy podpory je spatřováno v zahrnutí negativních externalit

do nákladů tak, aby ceny výrobků a služeb působily „správně“, tzn. aby odrážely tyto úplné náklady.

Odstranění škodlivých podpor se vyplatí dvakrát

Všechny způsoby vedoucí k odstranění škodlivých podpor jsou relativně nejjednodušší cestou (bez vynaložení finančních prostředků nebo zavádění daní či poplatků), jak „narovnat“ ceny výrobků a služeb a jak zvýhodnit ty, které jsou příznivé vůči životnímu prostředí.

Omezování environmentálně škodlivých podpor sice náleží mezi základní a – jak bylo uvedeno – ekonomicky výhodné přístupy politiky životního prostředí, je však v praxi málo využíváno. Negativní vliv některých podpor na životní prostředí, zejména v odvětvích energetiky, zemědělství a dopravy, byl znám již v 80. letech. Omezení nebo odstranění těchto podpor bylo chápáno jako tzv. „win-win“ strategie vedoucí k ekonomickému i environmentálnímu zisku.

Potenciál tohoto přístupu si uvědomíme při vyčíslení environmentálně škodlivých podpor. Celosvětový odhad je v řádu 3 tril. USD, z toho v zemích OECD jedna třetina (viz tabulka). V zemích OECD se odhaduje, že tyto podpory představují 3,6 % jejich hrubého domácího produktu¹.

Environmentálně škodlivé podpory v zemích OECD v bil. USD

Odvětví	odhad van Beers & de Moor	odhad Myers & Kent
Zemědělství	325	325
Doprava	225	558
Energetika	205	145
Vodní hospodářství	60	60
Jiné	135	22
Celkem	950	1 110

Zdroj: OECD

Ze strany OECD je uvedené problematice již dlouhodobě věnována pozornost. V roce 1998 byla vydána publikace², která byla výsledkem několikaleté práce týmu odborníků z členských států. Bohužel od té doby nedošlo k praktickému využití námětů obsažených v uvedené publikaci. S ohledem na důležitost tohoto přístupu a již zmíněný potenciál využití však bylo omezování environmentálně škodlivých podpor zahrnuto jako jeden z důležitých přístupů vedoucích k udržitelnému rozvoji.

Workshop OECD o škodlivých podporách

V listopadu 2002 uspořádala OECD workshop, který měl napomoci v praktickém omezování environmentálně škodlivých podpor v členských státech. Zároveň měl přispět k naplňování závěrů ministerské konference OECD v roce 2001, kde jedním z nástrojů udržitelného rozvoje byly environmentálně škodlivé podpory zmíněny. Obecným cílem workshopu byla identifikace environmentálně škodlivých veřejných podpor, hodnocení dopadu těchto podpor, návrh metodiky a případné praktické návrhy na změny v daňovém systému.

Vstupní prezentace byla zaměřena na teoretická východiska a zdůvodnění, proč je třeba se zabývat danou problematikou zejména ve vztahu k udržitelnému rozvoji. Podnětné pro celé jednání bylo zejména vystoupení prof. Pearce, i když bylo podáno ve velmi obecné rovině. Obsáhlejší část workshopu byla věnována diskusi o definici environmentálně škodlivých podpor a hodnocení podpor v jednotlivých odvětvích. V souvislosti s tím zazněly konkrétní návrhy metodik na posuzování dopadu těchto podpor na životní prostředí. Tyto metodiky však nejsou zcela použitelné, protože ve všech případech vycházely z teoretických přístupů a nebyla proto prověřena jejich praktická použitelnost. V každém případě byly velmi odlišné a bylo zřejmé, že bude obtížné přijmout nějakou jednotnou metodiku. Z hlediska hodnocení jednotlivých resortů byly prezentovány zejména odvětví dopravy, vodního hospodářství, zemědělství, uhelná energetika, rybářství a průmysl.

Environmentálně škodlivé podpory v ČR

V České republice byla první studie, zabývající se environmentálně škodlivými podporami a podporami, které nejsou v souladu s principem udržitelného rozvoje, zpracována v letech 2001 až 2002. Podnětem byly již zmíněné závěry ze zasedání Rady ministrů OECD, ale také prohlubování využití ekonomických nástrojů v České republice. Omezování environmentálně škodlivých podpor přitom není jen samostatný přístup politiky životního prostředí, ale těsně souvisí s uplatněním jiných nástrojů a zejména je jedním z předpokladů úspěšného zavedení ekologické daňové reformy, která se opírá o fungování tržního mechanismu a tvorbu cen zohledňující v maximální možné míře externí náklady vznikající znečišťováním životního prostředí.

Zmíněná studie byla zaměřena zejména na formulaci základních přístupů k environmentálně škodlivým podporám. Jejím cílem byla

- identifikace veřejných podpor s negativním vlivem na životní prostředí,
- posouzení (případně kvantifikace) dopadů veřejných podpor s negativním vlivem na životní prostředí,
- návrh metodiky pro posouzení stávajících veřejných podpor z pohledu ochrany životního prostředí

a pro vytváření návrhů případných nových titulů veřejných podpor,

- návrh na změny či úpravy u podpor, u nichž byly zjištěny negativní vlivy na životní prostředí.

Hlavní závěry studie

Výsledky studie jsou formulovány jako doporučení pro úpravu politiky veřejných výdajů a jsou zároveň zapracovány v případových studiích pro posuzované podpory a odvětví. Je jich využito v závěrech (shrnutí) analýz provedených v rámci zpracovaného přehledu podpor, v návrhu metodiky pro posuzování veřejných podpor a v dalších doporučeních vyplývajících z provedených analýz.

Hlavní zjištění lze shrnout do následujících závěrů:

- bylo zjištěno, že řada podpor vykazuje prvky ekonomické nebo společenské neefektivnosti;
- téměř žádná podpora (s výjimkou podpor výslovně zaměřených na ochranu životního prostředí) v sobě nemá explicitně ani implicitně vyjádřená environmentální kritéria, resp. kritéria zaměřená na zajištění souladu předmětu podpory s udržitelným rozvojem;
- u většiny veřejných podpor je možné zahrnout environmentální kritéria, resp. kritéria zaměřená na zajištění souladu podpory (předmětu podpory) s udržitelným rozvojem;
- v mnoha případech je možné zjednodušit cestu podpory tak, aby byla transparentní a minimalizovala vznik transakčních nákladů;
- kritéria pro poskytování veřejných podpor neobsahují dopady na životní prostředí a neuvažuje se o tom, zda jsou daná kritéria v souladu s principy udržitelného rozvoje;
- v uvedeném smyslu by bylo vhodné reformovat dotační politiku a politiku přerozdělování.

Systémová opatření

Realizace studie je velmi důležitým předpokladem pro další rozpracování a využití v praxi. Nejde však pouze o řešení problémů spojených s definicí environmentálně škodlivých podpor, kritérii posuzování škodlivosti, resp. výskytu negativních externalit a posouzení užitek z podpor jejich porovnáním s environmentálními dopady (při využití analýzy nákladů a užitek). Předpokladem je také řešení prostřednictvím systémových opatření. Jednotlivé kroky související s omezováním environmentálně škodlivých podpor lze například realizovat v rámci reformy veřejných rozpočtů, ale také v souvislosti s přípravou ekologické daňové reformy. V každém případě se otevírá cesta k realizaci důležitého přístupu politiky životního prostředí, který přispěje k uskutečňování udržitelného rozvoje a naplňování hlavních cílů politiky životního prostředí, jakým je například omezování emisí skleníkových plynů.

**Ing. Miroslav Hájek, Ph. D.,
ředitel odboru ekonomiky
životního prostředí MŽP**

¹ European Environmental Bureau Campaign on Environmental Fiscal Reform. Making prices work for the environment. European Environmental Bureau, Brussels 2002.

² Improving the Environment through Reducing Subsidies. OECD 1998.

CD Zelená energie

Na přelomu roku vydala nevládní organizace Liga ekologických alternativ CD s názvem **Zelená energie pro dům, obec a region**. CD pojednávající o obnovitelných zdrojích a o možnostech úspor energie je určeno především pro pracovníky státní správy a samosprávy na všech úrovních, ale také pro učitele, architekty, podnikatele, studenty, zkrátka pro každého, komu jde o to šetřit energii i životní prostředí. „Cédéčko“ přináší téměř 200 grafických obrazovek, 15 videoukázek s celkovou stopáží více než 60 minut, přibližně tři sta fotografií, grafů a obrázků a v neposlední řadě též důkladný adresář výrobních a poradenských firem i nevládních organizací působících v oboru.

V úvodní části je uveden přehled jednotlivých obnovitelných zdrojů energie (OZE) s jejich výhodami, nevýhodami a možnostmi zavádění u nás, dále zhodnocení Státního programu na podporu úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie, rozhovory s ministrem životního prostředí Liborem Ambrozem, ředitelem SFŽP Andrejem Mudrayem a bývalým ministrem Martinem Bursíkem a názory mnoha významných osobností na rozvoj OZE u nás. Následuje přehled jednotlivých OZE – sluneční energie, energie větru, vody, prostředí (tepelná čerpadla), informace o kogeneraci, tedy kombinované výrobě tepla a elektřiny, a základní fakta o možnostech energetických úspor. Dále se úvodní části dozvíte o územních energetických koncepcích krajů, měst a obcí, o konfe-

renci EEBW 2002, o tom, jak stavět domy s nízkou spotřebou energie atd.

V kapitole Projekty v praxi je uvedeno několik desítek zajímavých inspirativních projektů – většinou od nás (např. biomasa), případně ze zahraničí, pokud u nás realizace srovnatelné kvality či velikosti neexistuje (např. solární výtopna Marstal, energeticky soběstačný solární dům ve Freiburgu atd.). Jsou zde popsány jak projekty jednoduché a snadno opakovatelné, tak i špičková řešení v daném oboru. Pomocí CD je možné se seznámit i se základní principy metody EPC (splácení investic do úsporných opatření z dosažených úspor energie – metoda zvláště pro obce velmi zajímavá). Podrobně jsou popsány první české nízkoenergetické domy, stejně jako inspirativní řešení ze zahraničí (pasivní domy, zajímavá „ekosídliště“).

Velmi důležitá je kapitola Právo a instituce, která shrnuje všechny naše klíčové zákony (o hospodaření energií, o životním prostředí, o posuzování vlivů na životní prostředí atd.) i dokumenty (Státní energetická politika, Státní politika životního prostředí, Programové prohlášení vlády ČR). Uvedeny jsou i důležité dokumenty a legislativa EU.

Poslední, ale pro každého jistě velmi zajímavou kapitolou jsou možnosti financování, a to jak komerční, tak i pomocí různých státních podpor a dotací.

Bližší informace: www.lea.ecn.cz.

Jana Plamínková

.....

Bedrník pro zdraví...

Nový dvoutměsíčník s názvem Bedrník je **časopis pro ekologickou gramotnost**. Jeho posláním je nabízet učitelům a všem dalším zájemcům ekologické povědomí donedávna skrytých souvislostí, které předstává nový rozměr lidského myšlení.

První číslo časopisu vydalo Středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory – SEVER pro Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina v listopadu 2002. Bedrník se jmenuje podle „čarodějné“ rostliny, která vystupuje v lidové moudrosti „Pijme pivo s bobkem, jezme bedrník, nebudeme stonat, nebudeme mřít“. Bedrníku jde o zdraví ekologické, komplexní, systémové, celostní... Jeho autoři vědí, jak na to. Jsou to zkušený učitelé, pedagogové středisek ekologické výchovy a odborníci na hledání udržitelného životního stylu a hospodaření. Mnozí se tím prakticky zabývají více než deset let.

A o čem že se v Bedrníku dozvíte?

Inspirativní část Bedrníku nabízí praxí ověřené tipy: Jak ve Vsetíně úspěšně realizují program Škola, místo k životu, jak ve školách ušetřit energii na osvětlení a zpracovat za účasti dětí malý energetický audit. Představil se jičínský Čtyřlístek – jedna z nejkrásnějších školních zahrad u nás. Chaloupeckou výzvu Zachraňte školní zahrady! doplnil přehled všeho, co se může objevit v zahradách, které mají být radostí pro děti i dospělé. Pražské sdružení SRAZ neboli Společně za radost a zdravím představilo svůj projekt Noemova archa, který zachraňuje původní česká plemena hospodářských zvířat. O zkušenosti, jak si opat-

řují biopotraviny, se podělili Ostraváci z občanského sdružení Vita. Praktické stránky Bedrníku doplňují systematické přehledy udržitelných přístupů jednotlivých oblastech lidské činnosti. Za pomoci znalců, například prof. Bedřicha Moldana z Centra Univerzity Karlovy pro otázky životního prostředí, energetického auditora Ing. Karla Srdečného, ekologického architekta Aleše Brotánka či Ing. Radomila Hradila ze svazu ekologických zemědělců PRO-BIO byly zmapovány udržitelný rozvoj, nízkoenergetické domy a biopotraviny. Tyto přehledy obsahují historické ohlédnutí, charakteristiku současné situace a standardů v oboru a očekávaný budoucí vývoj komentovaný specialistou.

V nejbližších číslech přijdou na řadu lesy, turistika, doprava a odpady.

Každý Bedrník přináší ještě kalendářní přehled vzdělávacích akcí a nabídku pomůcek, projektů, exkurzí, filmů, kurzů, cédéček a publikací. Vyšla například srovnávací recenze na předvánoční populárně-naučný bestseller Zvíře a neméně pozoruhodný, leč méně propagovaný původní český dvanáctisvazkový Svět zvířat.

Bedrník bezplatně dostávají školy přihlášené do sítě M.R.K.E.V., která podporuje ekologickou výchovu. Další zájemci si mohou zajistit předplatné (35 Kč za jedno číslo, 210 Kč za celý ročník) na adrese SEVER, 542 26 Horní Maršov 89, tel. 499 874 280, e-mail sever@ecn.cz. Na této adrese si též můžete vyžádat ukázkové číslo zdarma.

Hana Kolářová,
redaktorka Bedrníku

Důležité webové adresy II.

Nevládní ekologické organizace – I. část

Adresář nevládních organizací	http://cde.ecn.cz/komukam7.htm
Econnect (zpravodajství o životním prostředí)	www.ecn.cz
Katalog odkazů o životním prostředí	www.ekolink.cz
Kalendář akcí v občanském sektoru (Econnect)	www.kalendar.ecn.cz

Všeobecné, víceborové, servisní služby

Agentura Koniklec	www.koniklec.cz
AGNES – Agentura neziskového sektoru	www.agnes.cz
Calla – sdružení pro záchranu prostředí	www.calla.ecn.cz
Centrum pro komunitní práci	www.cpkp.cz
Centrum pro otázky životního prostředí UK	www.czp.cuni.cz
Centrum pro podporu občanů	www.cepo.arnika.org
Děti Země	www.detizeme.cz
Ekologický institut Veronica	www.veronica.cz
Greenpeace	www.greenpeace.cz
Hnutí DUHA	www.hnutiduha.cz
ICN – Infomační centrum neziskových organizací, o.p.s.	www.icn.cz ; www.neziskovky.cz
Institut Demokracie pro všechny	www.institut-demokracie.ecn.cz
NESEHNUTÍ – Nezávislé sociálně ekologické hnutí	www.nesehnuti.ecn.cz
Rosa – jihočeská společnost pro ochranu přírody	www.ecn.cz/rosa
Sdružení Arnika	www.arnika.org
STUŽ – Společnost pro trvale udržitelný život	www.czp.cuni.cz
Ústav pro ekopolitiku, o.p.s.	www.uep.ecn.cz
Zelený kruh	www.zelenykruh.cz

Doprava

Arnika	www.d3.arnika.org
Centrum pro dopravu a energetiku	http://cde.ecn.cz
Český a Slovenský dopravní klub	www.dopravniklub.ecn.cz
Děti Země Brno – Klub za udržitelnou dopravu	www.detizeme.cz
Děti Země Plzeň	www.detizeme.cz/plzen
Koalice SOS Praha	www.sospraha.cz
Nadace Partnerství – Program Greenways/Zelené stezky	www.ecn.cz/greenways
Oživení – Bohemian Greenways	www.greenways.cz
Pražské matky	www.pmatky.ecn.cz

Ekozemědělství a biopotraviny, agroturistika

ECEAT – Evropské centrum pro ekoagroturistiku	http://www.eceat.cz ,
	http://www.heritage-trails.cz
PRO-BIO – svaz ekologických zemědělců	http://www.pro-bio.cz
	(Pla – s použitím http://cde.ecn.cz)